

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
6de Jaargang – Januari-Februari 2010

Redactie- en coördinatieadres:

Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken

Lay-out: Valère Grauwels

NIEUWJAARSWENSEN

Bij het ingaan van de 6de jaargang van ons infoblad wensen de voorzitter en de bestuursleden van Heemkunde Nieuwerkerken alle inwoners van onze gemeente een gelukkig, gezond en voorspoedig 2010.

De vereniging zal zich ook dit jaar inspannen om met een actief programma ons erfgoed te bestuderen, te ontsluiten en te beschermen, en de gemeenschap hierin te betrekken. De traditionele Erfgoeddag en de Monumentendag krijgen met tentoonstellingen weer een lokale invulling, en lezingen omtrent heemkundige aspecten en groepsbezoeken aan soortgelijke tentoonstellingen buiten de gemeente vullen het jaarprogramma aan.

Iedereen kan hierbij betrokken worden door kosteloos ons infoblad te lezen op internet:
www.heemkunde-nieuwerkerken.be.

Om 2010 in positieve geest aan te vatten publiceren wij hierna een korte en optimistische bijdrage, geschreven door de Pieter-Hubert Creten (1823- 1894), pastoor te Wijer van 1866 tot 1881, Wijer waarnaar hij bij zijn pensionering terugtrok van 1893 tot hij er overleed in 1894.

GEEN ONNODIGE BEKOMMERNIS

De zon was de ganse dag zo brandend en zo stikkend geweest, dat de kraaien op de bomen zaten te gapen. Miljoenen donderbeestjes vielen op handen en aangezicht en prikkelden het zo hitsig aan. Een zwarte wolk betrok de hemel; een licht windje begon te blazen, geheimzinnige bode van de donder en van een zware stortregen. Een felle storm riepen de landbouwers; de oogst gaat wellicht gans vernield worden: wij zijn bedorven! Zie toch eens hoe geel en verschrikkelijk de wolken uitzien! Dat is een verschrikkelijke hagelbui! Maar gauw deuren en vensters toe of er blijft geen stuk geheel in huis!

De molenaar trok de sluizen en liet het water maar doorschieten: hij verwachtte zulke plasregen dat zijn molen zou gaan omvervlieten. De windmolder trok de zeilen van de suizende wieken en zei: anders waait mij straks de ganse boel vaneen. De wind blies ondertussen heviger, maar een half uurtje later was er geen wolkje in de lucht. Het onweer was eerste prull!

Molière zegt zo: Als ik van huis ben, dan krijg ik allerhande zwarte gedachten, dan denk ik, dat de schelmen zijn binnengebroken; dat mijn vrouw is ziek geworden; dat mijn kinderen verongelukt zijn; dat alles het onderste boven ligt.

Waarom die onnodige bekommernis? Het is tijd genoeg het onheil te vermijden, als het daar is, en een ongeluk te ondergaan, als het op onze nek valt. Indien altijd alles uitviel wat wij dachten, dan was er in de wereld geen huis meer te houden. Gij hebt altijd honderd kansen, dat de boel anders draait dan gij denkt. Een zaak heeft duizenden omstandigheden, waar wij er slechts drie of vier met onze kortzichtige ogen van ontdekken. Van honderd zaken die gij zo of zo verwacht, vallen er negen en negentig anders uit. En dan, viel uw gedacht nog uit, de duivel is van het leven zo lelijk niet als ze hem schilderen. Zijn er zaken die er u in lappen, daar zijn er ook andere die er u uit helpen. Met altijd voor de toekomst te vrezen, verbittert gij het zo korte leven, en dan zijt gij altijd gekuld.

Bah! Wie weet of het toekomstige ooit zal te voorschijn springen? Speelt op de piano van het tegenwoordige het deuntje dat u elke dag zal voorleggen, en bekommert u niet met de muziek van morgen.

De Hemel, dikwijls zwart van wolken,
Strijkt somber over 't landschap heen,
Als kwam hij met de dood der volken,
In schrik en donder aangereen.
En nog geen enkel roosje
Verliest een blaadje rond de knop.
En 't vogelijng houdt nog geen poosje
Van trippelen en van zingen op.

P.-H. Creten

Zelfs bij de te koop aangeboden "vruchten der aarde" is er een opvallende evolutie te bespeuren.

SINT-ANTONIUS MET ZIJN VARKEN

Op zaterdag 16 januari 2010 ging in de parochiekerk van Kozen naar aloude traditie de jaarlijkse feestviering door rond "Sint-Antonius Abt", de heilige met het varken.

Antonius de Grote leefde in Egypte, in de derde eeuw na Christus. Op 21 jarige leeftijd trok hij zich als kluizenaar terug in de eenzaamheid van de woestijn. Hij werd spoedig door velen bezocht, geraadpleegd, en hij genoot als heilige wijze man grote waardering. Hij werd in 561 geherwaardeerd toen zijn stoffelijk overschot via Alexandrië naar Constantinopel werd overgebracht. Zijn verering groeide alsmaar, en sinds zijn overbrenging naar Frankrijk in de 10de eeuw (eerst naar de priorij St-Didier de la Motte en sinds 1491 te Arles) is hij in het Westen een favoriete volkshellige geworden.

Hij is nu nog vaak aanwezig in de dorpskerken waar hij staande uitgebeeld wordt als een gebaarde leraar met boek en kruis in de handen, en een varken aan zijn voeten. Dat varken werd jarenlang - als onrein dier in de oosterse wereld bestempeld - gezien als het symbool

van de duivel die Antonius in de woestijn met allerhande werlds genot zou bekoord hebben. Voor de bevolking in het Westen was dat varken als huisdier eerder een sympathiek beest. Sint-Antonius werd dan ook spoedig aanbeden tegen veeziekten en speciaal de veepestziekte, het zogenaamde Sint-Antoniusvuur.

Waar vroeger in vele Limburgse dorpen deze populaire patroonheilige van de landbouwers, slaggers en borstelmakers, en vooral als beschermheilige van de veestapel een aanbeden figuur was heeft ook in Kozen zoals elders deze jaarlijkse herdenking wat belangstelling betreft van haar glans verloren. Bij het begin van de avondmis werden de geofferde "vruchten der aarde" door pastoor Luc Hermans gezegend. Onder het Antoniusbeeld achteraan in de kerk stonden de kistjes appels en peren, zelfgebakken vlaaien en koeken, sterke drank, en fruitkorven,... allen giften van de parochianen. Op het einde van de mis en na het gebed

tot "Sint-Antonius, woestijnvader" werd overgegaan tot de openbare verkoop bij opbod van deze "vruchten der aarde". De sympathieke oproeper, Patrick Jacobs, kreeg in zijn sappig dialect onmiddellijk de kopers op zijn hand, die vlot en diep in hun portemonnee tastten. Alleen spijtig dat ook dit jaar de "traditionele varkenskop" weer ontbrak. Het strekt de parochie Kozen evenwel tot eer een van de weinige oude folkloristische gebeurtenissen die ons nog resten in Nieuwerkerken zo in stand te houden.

JULES JACQUELART - DE KLEURRIJKE KASTEELHEER VAN WIJER

De geschiedenis van Wijer en Kozen is zeer nauw verbonden met de eigenaars van het kasteel en aanhorigheden te Wijer.

Rond 1793 kwam het kasteel met gronden in handen van een zekere **François de Heyster** (van Venlo). Die familie de Heyster - van Afferden week uit naar Düsseldorf, en het kasteel bleef tot 1850 onbewoond. Bij het opstellen van de Atlas der Buurtwegen (1841-1845) staat de Heyster nog altijd vermeld als eigenaar van het ganse kasteeldomein, een stuk grond vanaf Leon Pijpops tot aan de weg naar de Hoge Weide. Dit was de trage weg nr. 24, die toen "Hoogeweide steeg" genoemd werd; hij liep van de Grote straat, nu tussen Urbain Weyens-Maggy Remels en het gebouw van Isabelle Thoelen naar de serres van Pijpops. Die weg is nu wel onderbroken aan de beek, maar vroeger liep die doorheen de velden, weiden en bossen tot boven in het kasteeldomein. Wat er ook van zij, de Heyster verkocht in 1850 zijn ganse goed aan **Henri Van Diest**, die het op zijn beurt in 1880 doorverkocht aan **Jules Jacquelart**.

Deze Jules Jacquelart was een Brusselaar van afkomst. Hij kocht niet alleen het kasteeldomein; hij kwam er ook wonen met zijn dame. Ze waren beiden zeer jong, samen slechts 36 jaar. Er werd verteld dat hij de zoon was van de meid van een rijke Brusselaar, wiens vermogen hij had geërfd. In Brussel zou dit een ganse straat geweest zijn, die men (waarschijnlijk in de volksmond) de Jacquelartstraat noemde. In de huidige Brusselse stratengids is er geen sprake meer van een **Jacquelartstraat**.

Deze jonge kasteelheer maakte in Wijer grote sier. Hij wierf boswachters aan, had paarden en koetsen met koetsiers, hoveniers en keuken- en kamerpersoneel. Hij bezat ook een uitgelezen ras jachthonden. De gasten op zijn jachtpartijen logeerde hij in de hoeve Copis, die toen wel bewoond was door Henri Vanbrabant, doch die blijkbaar eveneens fungeerde als gasthof.

De familie Jacquelart had om de mis bij te wonen in de parochiekerk zitplaatsen op het koor. Maar toen hij op een zekere zondag ook zijn hond in het koor liet plaatsnemen was in het dorp het hek van de dam, en was de vriendschap uit met pastoor Ernon die van 1881 tot 1923 in Wijer parochieherder was.

Mogelijk was er nog een andere reden voor deze breuk; onze kasteelheer had zijn oog laten vallen op **NIEKE Clabots**, een herbergiersdochter in Wijer. Waarschijnlijk een op zijn zachts gezegd opvallend feit in deze geslote dorpsgemeenschap. Uiteindelijk kocht hij zijn eerste auto en verliet hij Wijer om met zijn bijzit en haar familie naar Luik te verhuizen. Hoe lang hij er gewoond heeft weet ik niet; enkele gegevens van de bevolkingsregisters geven toch een goed zicht op zijn gezinstoestand en meerdere verblijfplaatsen.

In het bevolkingsregister van Wijer van 1900 tot 1920 staat onder het huis nr. 28 (het kasteel) als inwoners: Jacquelart Jules-Alphonse-Antoine (geboren te Brussel 24-2-1861) en Pauly Emerence (geboren te Brussel 1864), alsook de weduwe Jozef Clabots-Croes Marie-Elise-Louise (geboren te Geetbets 14-2-1839) en Clabots Marie-Eugenie-Victorine (NIEKE) (geboren te Rummen 9-6-1880).

NIEKE Clabots is met Jules Jacquelart getrouwd te Luik op 4-6-1908. Zij verbleven na hun huwelijk te Luik, Kinkempois nr. 32. Later zijn zij nog verhuisd naar de Avenue Maurice nr. 16 te Elsene. In Wijer werden ze uitgeschreven op 3-4-1911. Verder lees ik nog in het bevolkingsregister bij een huis (mogelijk de herberg) als bewoner: Jozef-Frederic Clabots (geboren te Leuven 3-1-1840) echtgenoot van Croes en vader van NIEKE, met als beroep herbergier. Hij was nog in leven in april 1908, vermits hij dan in Wijer uitgeschreven is, en waarschijnlijk met vrouw en kind naar Luik is verhuisd waar hij woonde in de rue de Mer 116 te Rausa-Ombret.

Wat ook verteld wordt is dat Jacquelart op zeker ogenblik blind geworden was en zijn fortuin zou geschonken hebben aan het Werk der Blinden, en aan andere liefdadigheidsinstellingen.

Zo eindigde het leven van deze kleurrijke figuur toch nog zoals gebeurt in een volkse roman: einde goed alles goed. Rekening houdend met de zeden en gewoonten van die tijd en de kleine gemeenschap waarin onze kasteelheer toen vertoefde moet zijn levenswandel op zijn zachts gezegd nogal wat stof hebben doen opwaaien. Pastoor Ernons belangrijkste parochiaan en zijn romance met de herbergiers dochter blijf ook nu nog als een film tot de verbeelding spreken. Het laatste woord is hierover zeker nog niet gezegd; verdere studie is nodig. Voor deze gegevens heb ik gebruik gemaakt van de geschriften van Jef Bonneux en Magda Vantilt.

Jules Jacquelart als buitenbeentje in de toenmalige maatschappelijke orde is in Nieuwerkerken geen alleenstaand geval. Ik verwijs in dit verband naar Binderveld waar honderd jaar voordien kasteelheer Louis de Succa (1795-1833) niet alleen de bevolking voortdurend schoffeerde doch eveneens het met de huwelijksrouw niet te nauw nam en zijn adellijke echtgenote ruilde voor een dorpsmeisje. Ware er die echtelijke ontrouw niet zo openlijk mee gemoeid, pastoor Hubert Creten zou over dergelijke gevallen zeker een boeiende roman geschreven hebben.

Jules Jacquelart heeft in 1911 het kasteeldomein te Wijer verkocht aan notaris **Jozef Willems** uit Sint-Truiden. Deze laatste verkocht aan plaatselijke boeren heel wat gronden. Hijzelf bewoonde het kasteel. Na zijn dood in 1929 erfde zijn dochter **Mariette Willems** het kasteel, en woonde er met haar man, een zekere **Gijssens**. Een andere dochter die ongehuwd was verkocht alle kasteelgronden onder Stevoort aan de firma Kumpen te Hasselt die er klei won om draineerbuizen te maken in hun "potbakkerie". Haar broer Eduard verkocht ook gronden waarop

fruitplantages door de gebroeders Vannitsem werden aangelegd.

Na Mariette was het de zoon van Eduard, **Guy Willems-Copis**, die het kasteel erfde en er met zijn gezin woonde totdat hij op zijn beurt het kasteel in 1995 verkocht aan de aannemer **Vanhees** uit Hasselt. De kasteelhoeve, steeds verhuurd aan diverse opeenvolgende boerengezinnen (zie brochure "Het Kasteel van Wijer", en nog steeds verkrijgbaar bij Heemkunde Nieuwerkerken), werd verkocht aan de familie Kumpen die er een feestzaal uitbaatte met Albert Degeling (De MEM) als opzichter. Sinds 1997 is de kasteelhoeve eigendom van **Erik en Tessa Feldhaus Van Ham**, die er o.a. seminaries voor bloemschikken organiseren, en sedert 2007 zijn er ook hotel- en vergaderfaciliteiten in hun aanbod.

MOORD TE KOZEN IN 1876.

Op zondagavond de 19 november 1876 werd hier te Kozen een gruwelijke moord gepleegd op een oude vrouw die alleen woonde op de Doorstraat. Ik had er reeds van gehoord door vertellingen van oude mensen, maar wist niet of het op waarheid beruste. Thans heb ik de hand kunnen leggen op een oud liedje dat rond die tijd door liedjeszangers op de markt verkocht werd.

Daarin wordt de moord in geuren en kleuren na verteld. De arme vrouw moest haar brood gaan vragen, en van deur tot deur hare nood gaan klagen, en dan in haar oude dag nog vermoord worden, haar lijden was te groot. Eerst met een tang haar arm over geslagen, daarna met een riek doorstoken en een tand uitgeslagen en daarna de kop ingeslagen. Men zag niets dan wonden en bloed, dan haar dood lichaam in het bed gelegd, zo hebben de burens haar de volgende dag gevonden en de gendarmen verwittigd. Lang heeft men niet moeten zoeken, de moordenaar werd spoedig gevat en naar de gevangenis gebracht. Het was een kerel van Schakkebroek, eijn naam ken ik niet, ook niet welke straf hij gekregen heeft. Wie was nu die vrouw? Zij heette Willems Anna Elisabeth, was geboortig van Nieuwerkerken, maar woonde als meid te Kozen, waar ze op 1 maart 1827 in het huwelijk trad met Briels Jan van Kozen. Ze bracht minstens 9 kinderen ter wereld waarvan er zeker 4 op jeugdige leeftijd stierven.

Haar man was overleden, de kinderen uitgevlogen en zo zat ze in haar oude dag alleen, ze was reeds 76 jaar toen ze vermoord werd. De moord geschiedde in het huis waar Grauls Karel nog gewoond heeft. Briels Henri, dienstknecht, zoon van de overledene en Bamps Jan Gerard herbergier beiden wonende in deze gemeente kwamen de dood aangeven

Jef Bonneux

Lied naar aan leiding van de moord te Kozen 1876

O goede God waarvoor ben ik geboren
Denkt brave ouders mijn droefheid is te grooe
Het schijnt dat ik mijn verstand heb verloren
Vol duivelsraa heb ik dees vrouw vermoord
Die arme vrouw moest haar brood gaan vragen
Van deur tot deur haar nood gaan klagen
En nog vermoord in haar oude dagen
O goede God haar lijden was te groot
Denkt tocht hoe bitterlijk zij om genade moest vragen
Wel moordenaar uw wreedheid was te groot

Wel moordenaar waart ge misschien bedronken
En op de weg om naar huis te gaan
Als die wreedheid in uw hart is gezonken
Dees vrouw heeft nooit u enig kwaad gedaan
Was 't de duivel misschien die u kwam plagen
Of denkt gij niet aan God of zijn gebod
Zoo een oude vrouw doorsteken en doorslagen
'T zijt gij haar die haar het leven heeft belet
Zo een wreedheid zal ook uw hart doen knagen
Wanneer ge komt in de handen van de wet

Daar hielp geen schoon spreken of genade
Wel wreede beul waar is toch uw gemoed
Eerst met een tang haar arm overgeslagen
Men zag niets meer als wonden en als bloed
En dan nog om haar met een riek doorsteken
O wreede beul was uw hert nog niet voldaan
Men zal nog lange jaren van uw spreken
Zo een schelmstuk dat ge haar hebt aangedaan
Met de riek een tand uit haar mond gestoken
En dan daarna haar de kop nog ingeslagen

Maar als hij haar het leven had ontnomen
Toen dacht hij niet aan droefheid of wet
Dan is hij wel terug tot verstand gekomen
En het dood lichaam gedragen op het bed
Den dag daarna werd het lijk dan gevonden
Door de geburen die kwamen in het huis
Men zag daar niets dan bloed en grote wonden
Iedereen die riept wie heeft die moord begaan
Tot dat de wet van Hasselt is gekomen
En dan vol droefheid het lijk in 't graf gedaan

Nu zit de moordenaar in 't prison te zuchten
Nu overdenkt hij wat heb ook mijn straf ondergaan.
Nu overdekt hij wat heb ik toch gedaan
Kinderen bid God dat de duivel u wil vluchten
Kom spiegel u aan mijn droef getraan
Mijn brave ouders die nu mijn lot betreuren
Vergeef mij het kwaad dat ik u toch heb aangedaan
Het is de drank die mij bracht in de malheuren
Het is te laat daar helpt geen klachten meer aan
Dag en nacht doe ik niets meer dan treuren
Ik wil met liefde dan ook mijn straf ondergaan.

DE NAMEN VAN DE WEGEN TE WIJER IN 1844. (A. Schiffeleers)

1	Weg Herk-de-Stad naar Sint-Truiden via kerk van Wijer	Leemkuil-, Dorps-, Heerestraat
2	Weg Herk-de-Stad naar St-Truiden via kapel Kouden steen	Verlorestraat
3	Weg Wijer naar Stevoort	Stevoortstraat
4	Weg Zwart-eynde naar Cosen	Cosenstraat
5	Weg van de Kouden steen naar de kerk	Schansstraat
6	Weg van Schurkensveld naar Coosen via Zwart-eynde	Oppestraat
7	Weg van Kriekels naar de Kwakkel (servitude)	Kwakkelsteeg
8	Weg van de Verlorestraat naar Kerkenbosch	't Steegken
9	Weg van de Verlorestraat naar Weide Broek	Putsteeg
10	Weg van Steenhoven naar Weide Broek	Steenhovenstraat
11	Weg van Steenhoven naar het bos Leemkuilbosch	Leemkuilsteeg
12	Weg van het Blookske naar het Langveld	Bloksteeg
13	Weg van de Verlorestraat naar Maghoon	Maghoonsteeg
14	Weg van de Hoek naar Kommedoorke	Kommedoorkesteeg
15	Weg van de Hoek naar Kwaedbunder	Kwaedbundersteeg
16	Weg van de Hoek naar het Boschland	Boschlandsteeg
17	Weg van het Terveld naar het Kleinheereveld	Terveldsteeg
18	Weg van het Schurkensveld naar het Kleinheereveld	Kleinheereveldsteeg
19	Weg van het Terveld naar het Kleinheereveld	Veldsteeg
20	Weg van de Natendries naar de Nieuwe Weide	Nieuweweidesteeg
21	Weg van de Verlorestraat naar Maris-resch	Maris-reschsteeg
22	Weg van de Kouden steen naar de Molings-resch	Molings-reschsteeg
23	Weg van het Fransengoed naar de Heyde Weide	Heydeweidesteeg
24	Weg van het Fransengoed naar de Hooge Weide	Hoogeweidesteeg
25	Weg van het Lievevrouwveld naar het bos Papzak	Papzaksteeg
26	Weg van de Breemakker naar het Heereveld	Breemakkersteeg
27	Weg van de Breemakker naar het bos Gelisveld	Gelisveldsteeg
28	Weg van het Bruggeveld naar het bos Oef Cosen	Oefsteeg
29	Weg van het Blookske naar Joupens weiken	Joupenssteeg
30	Voetpad van de kerk naar Coosen en Stevoort	Cosen-Stevoortpad
31	Voetpad van Nieuwerkerken naar de kerk van Wijer	Nieuwerkerkenpad
32	Voetpad van Fransengoed naar de Koude steen	Fransenpad
33	Voetpad van Fransengoed naar het gehucht Tichellerie	Tichellerieweg
34	Voetpad van het Kasteelveld naat Tichellerie	Pennenboschpad
35	Voetpad van de Gauden akker naar de kerk van Wijer	Gaudenakkerpad
36	Voetpad van de Verlorestraat naar Nieuwerkerken	Verlorestraatpad
37	Voetpad van de Hoek naar de Kouden steen	Terbermenweg
38	Voetpad gehucht Schackenbroek naar de kerk van Wijer	Schackenbroekpad
39	Voetpad van Steenhoven naar Herk-de-Stad	Kerkpad
40	Voetpad van Breem akker naar de Gauden akker	Akkerpad

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
6de Jaargang – Maart-April 2010

Redactie- en coördinatieadres:

Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken

Lay-out: Valère Grauwels

ERFGOEDDAG 2010

Ook Heemkunde Nieuwerkerken draagt zijn bescheiden steentje bij aan het brede jaarthema "Fake".

In ons landelijk dorpje leefde tot 1950 bijna ieder gezin van aardappelen en brood van zelfgeteelde vruchten, vlees van varkens en konijnen of kip uit eigen stal, en melk van eigen koe of geit. In een tentoonstelling wordt het gebruikte landbouwmateriaal van toen samen gebracht: voor velen zal het "iets zijn wat nu ondenkbaar en toen harde realiteit was". Voor ouderen alleszins een herinnering aan werktuigen waar ze zelf – zeker hun ouders – hard mee moesten werken.

Een woord van dank gaat uit naar mijn collega's bestuursleden die in eensgezind engagement de voorwerpen voor de tentoonstelling samenbrachten en educatief opstelden in het Gemeentelijk Centrum De Brug, op zondag 25 april. Ook het gemeentebestuur verleende haar gewaardeerde medewerking en morele steun.

Zonder de bezieling van Jean Thomas voor ons landbouwerfgoed was deze dag echter niet mogelijk geweest. Zijn tekstbijdrage is als herbeleving van "de tijd van toen".

Eddy Cox, voorzitter.

FAKE - EEN EN AL NAMAAK

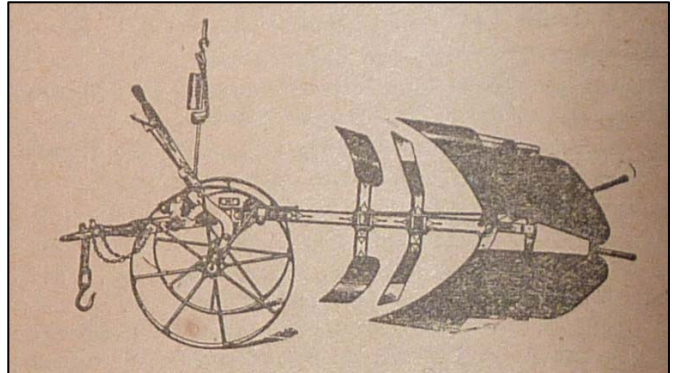
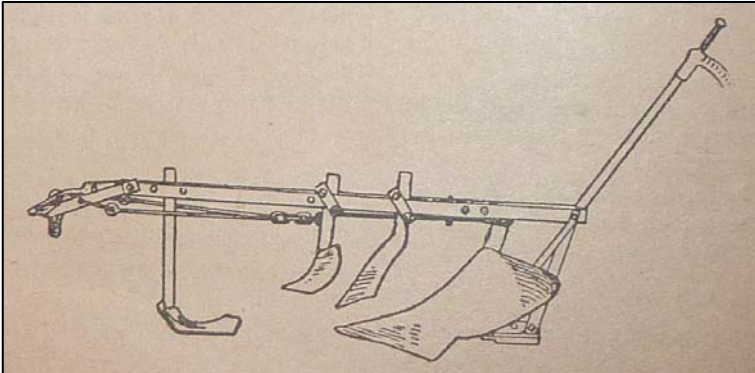
Tot 1960 was iedereen een beetje boer.

In het woordenboek "van Dale" lezen we dat FAKE bedrog NAMAAK, misleiding en verzinsel betekent.

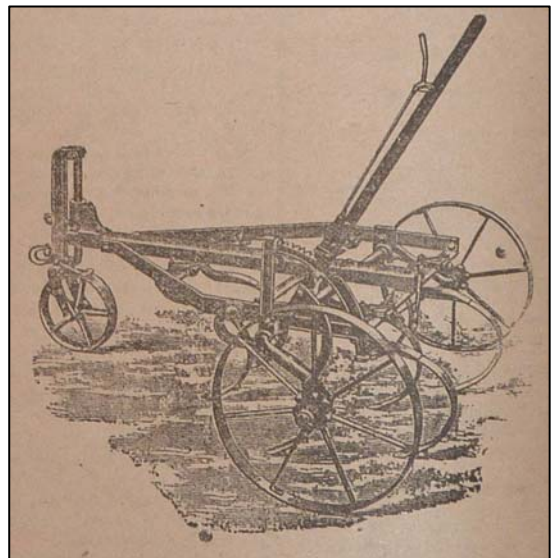
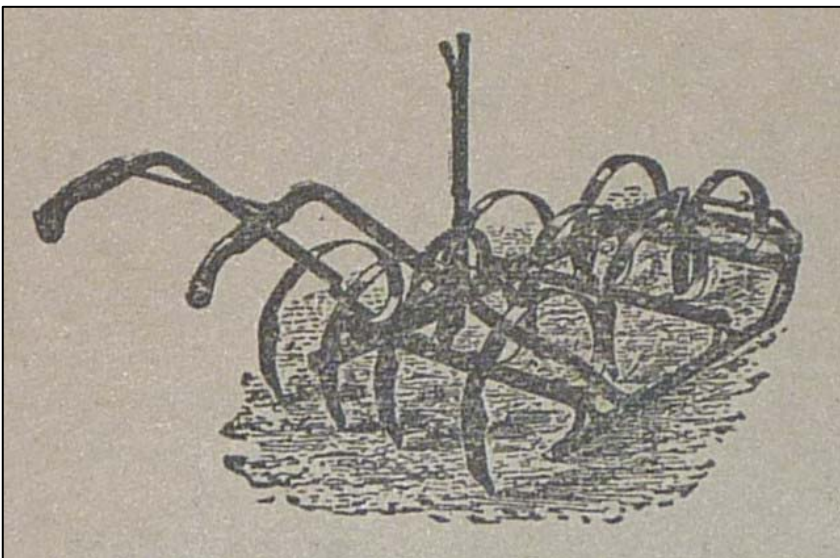
Heemkunde Nieuwerkerken kan en wil niet op deze Erfgoeddag in een tentoonstelling met nostalgie "de tijd van toen" navertellen, maar wil wel aantonen met werktuigen, gebruiksvoorwerpen en foto's wat voor onze ouders en grootouders dagelijks harde werkelijkheid was. Al denken jongeren dan soms terecht aan het oproepen van veel verzinsels en misleiding.

Grondbewerking en het telen van vruchten als voedsel voor mens en dier heeft altijd bestaan, zo ook in ons landelijk dorpje dat sterk veranderd is nu er nog slechts een paar grote boeren en enkele fruitkwekers als grondbewerkers actief zijn.

Tot 1960 bewerkte elk gezin een lapje grond met aardappelen, graan, bieten, rapen, gras en klaver; maïs zag je toe weinig of niet op het veld. Op den Dries lagen er 10 boerderijtjes met één paard, en zeker 25 gezinnen met één of meerdere koeien en varkens; konijnenhokken en kippenstallen waren er bijna overal in de 50 à 60 huizen die den Dries toen telde.

Machines kende men niet; paard, ezel, koe en hond waren ook trekkrachten. Als landbouwmateriaal om te ploegen was er een handploeg, nadien de wendbare Engelse of Brabantse ploeg met één schelp, een cultivator of rus en meestal een houten eg voor grondbewerking met één paard als trekdier.

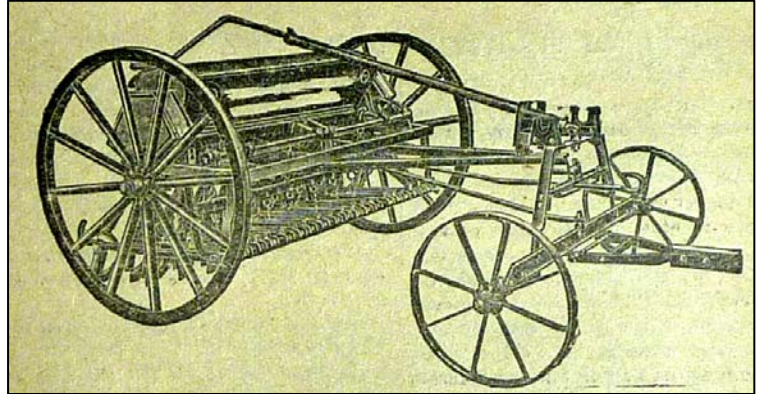

Houten eg en cultivator (benet) die zelfs nog met de hand getrokken werden was toen zeker geen uitzondering.

Teelten waren de voeder- en suikerbiet, aardappelen, graan, klaver, rapen en gras. Voor nieuw plantgoed en meststoffen was er weinig of geen geld, en sproeien tegen ziekten en onkruid kende men niet met als gevolg dikwijls mislukte teelten en veel onkruid.

Bieten

Bij grotere boeren werden suikerbieten geteeld voor levering aan de suikerfabriek, en voederbieten dienden overal als wintervoeding voor de dieren. De grotere boer had een zaaimachine – ne semoor – de kleinere zaaide met de hand of op rijen (40 cm. afstand) getrokken met een handtrekker. Als men de rijen zag werd de grond bewerkt met paard, cultivator of handcultivator (benet), schoffel of hak.

Bietenzaad was meerkiemig, met als gevolg dat de jonge plantjes te dicht bij elkaar stonden. Om ze op afstand te brengen gebruikte men een hak of krebber, en om ze op één lijn te brengen was er de kleine hak of krebberke. Dit gebeurde allemaal rechtstaand voor een goede rug, anders was het op de knieën kruipen. Bietencampagne was voor veel dorpingen een rauwe werkelijkheid. Met hak of krebber en kleine hak en krebberke trok men naar de grotere boeren totdat het bietenveld gekapt en gedund was, om later terug te keren om de bieten één voor één met een schupje uit te doen en het loof met een bietenmes af te kappen.

Onkruidvrij houden gebeurde met hak of krabber (diepkappen) op de rij, en tussen de rijen met de schoffel, hand- of paardenbenet. De meeste kleine boeren hadden meer dieren dan eten, zodat zij geplukte bietenbladeren samen met bieten, aardappelschillen, kleine patatten kookten tot een dagelijkse portie vloeibaar voedsel dat met of zonder meel aangelengd aan hun koeien en varkens gegeven werd.

Oogsten van bieten gebeurde met een schupje en een mes; dat was de bieten één voor één uitdoen en ontkoppen. Ontkopen gebeurde met in één hand het bietenmes hanteren en met de andere hand biet of loof op rijen gooien om de doorgang voor paard en kar vrij te houden. Voederbieten gooide men meestal met de hand op kar of wagen, omdat ze meer breekbaar zijn dan suikerbieten die met een speciale bietenriek werden geladen. Suikerbieten verhuisden met kar of wagen van het veld naar de suikerfabriek; meestal was er nog een tussenstop omdat de bieten nog eens met de bietenriek moesten overgeladen worden op tramwagens of treinwagons. Dit overladen met de bietenriek gebeurde nogmaals en voor de derde keer in de suikerfabriek.

Suikerfabrieken in de naaste omgeving lagen in Sint-Truiden (nu ijzerhandel Roosen en voetbalveld STVV), te Hoepertingen (Looza), Roost-Jeuk, enz. Zelfs Metsteren zou ooit een suikerfabriek (Delpierre) gehad hebben.

In de fabriek werden en worden de suikerbieten gekookt, gemalen en ontsuikerd. De pulp als restafval kwam met wagons en op karren terug naar de boer om er weer eens manueel met de riek vermengd te worden met bietkoppen en ook met rapen, om alzo bewaard te worden in de pulpsilo als wintervoeding voor de dieren.

Bietkoppen werden met een gewone riek – 3 of 4 tand – geladen op kar of wagen en naar de pulpsilo gebracht. Elke biet ging meermaals door de mensenhanden: dunnen, rooien, van het veld naar de wagen, van de wagen naar de wagon, van de wagon naar de silo in de suikerfabriek, steeds overgeladen met de riek.

Bietkop of biet werd bij het ontkoppen op afstand gegoid, en bietkoppen of bietenloof verhuisden naar de pulpsilo.

Omstreeks de jaren 1960 werd het bietenschupje vervangen door een verstevigde speciaal gesmede schoffel waarmee men suikerbieten kon ontkoppen, en gelijktijdig op afstand gooien; ook bestond er een speciale haak om de bieten rechtstaand uit te trekken.

Een paardenploeg om met een paard rij per rij te rooien kende weinig succes omdat de financiële toestand van de kleine boer dit niet toeliet.

Bietkoppen, ontsuikerde bieten evenals rapen werden samen met de pulp als veevoeder met de bekende indringende geur opgeslagen in de pulpsilo's. Er waren ook nog de afvalstoffen uit de suikerfabriek – KUM genaamd – die door de boeren op het veld werden gebruikt als grondverbeteraar.

Suiker kwam en komt nog steeds in alle vormen en verpakkingen in de handel voor. Vroeger diende in de dorpswinkel de achterkant van een pak suikerklontjes om de eindafrekening van de gekochte winkelwaar in potlood op te schrijven.

Waar vroeger de bietencampagne een zwaar en tijdrovend werk was, met uitsluitend handenarbeid, is het nu machinewerk geworden, wat we zeker niet betreuren. Ook vanuit Nieuwerkerken trokken arbeiders om den brode naar Wallonië om er de bietencampagne te doen. Zij zijn nog levende getuigen van dit realistisch suikerverhaal.

Graan

Wintergraan, (rogge en tarwe, gerst) en zomergraan, (tarwe, haver, gerst) bestaan nog steeds zoals vroeger al zijn de soorten veel verbeterd en is haver nu minder bruikbaar. Zaaigraan was meestal van de vorige oogst, en chemische onkruidbestrijding kende men niet met als gevolg dikwijls weelderig onkruid en ziekten die men dan met het graanzaad al van bij het begin mee verspreidde. De kleine boeren zaaiden met de hand, de grotere met de zaaimachine. Voor onkruidbestrijding zorgden veel konijnenhoudende huismoeders die manden vol konijnenvoer uit de graanvelden haalden.

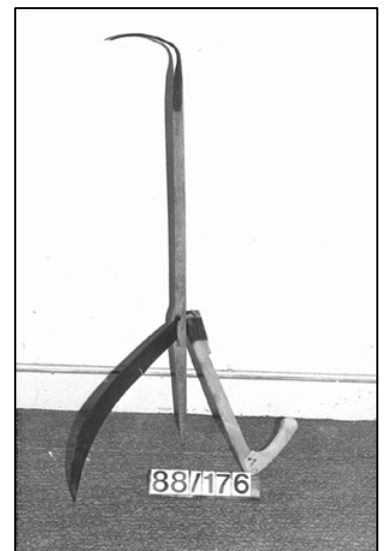
Voor de bestrijding van distels was er de distelsteker – disselg  – waarmee men de wortel overstak wetende dat volgens het gekende rijmpje:

Distels steken is distels kweken,
Distels maaien is distels zaaien,
Distels trekken is distels nekken.

Oogst

Met de handpik (zicht) in de ene hand graangewas tegen de grond afmaaien en in de andere hand een haak hanteren om het graan tot bussels te rollen. Het binden gebeurde met een bundel van gepikte graanhalmen. De gebonden bussels werden met 7 à 10 stuks tegen elkaar recht gezet (mantels) om te drogen. Het inhalen van de oogst gebeurde na enkele dagen drogen, door het konijnenboerke met een mantel op zijn rug, en met de kruiwagen, paardenkar en wagen voor de anderen.

Voor 1950 hadden deze karren en wagens grote houten wielen met ijzeren velgen die diepe karsporen maakten en veel modder op de veldwegen nalieten.

Dorsen gebeurde met de dorsvlegel. Sommige boeren kochten een elektrische dorsmachine; het stro moest evenwel nog met de hand worden gebonden. Het graan werd gezuiverd met een wanmolen. Het graan ging vervolgens met kruitwagens, hondenkar of paardenwagens naar de molen, om eens gemalen gebruik te worden voor het bakken van brood of als veevoeder.

In de oorlogsjaren aten we zwart brood, gebakken van roggemeel. Men gebruikte een fijn zeefmandje (temst) om de fijne bloemdeeltjes uit het tarwemeel te zeven om alzo bloem te hebben voor het bakken van vlaaien.

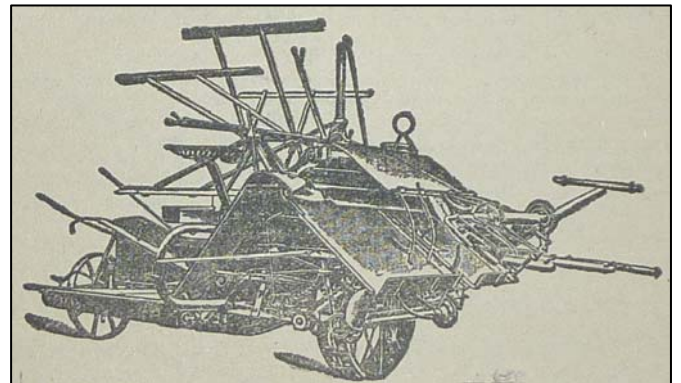
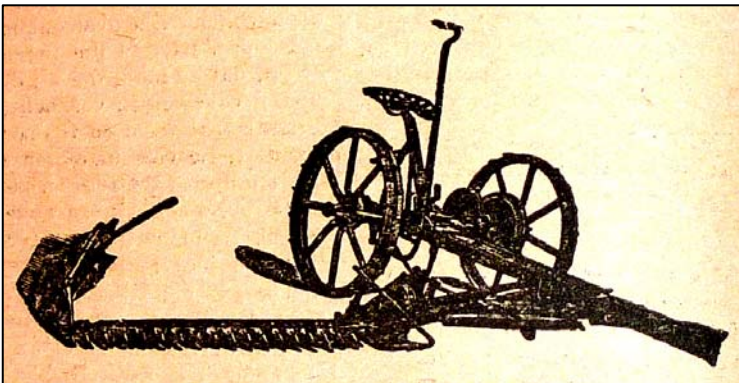
Stro diende als matrassvulling; kaf van graan mengde men onder de pulp en diende samen met stro als voeding voor het vee. Stro werd ook gebruikt als strooisel voor de dieren in de stallen, om later als stalmest terug op het veld als grondverbeteraar en meststof de eindproductie af te sluiten en de grond klaar te maken voor de volgende cyclus.

Een graanvat was een algemeen gekende maatstaf voor het bepalen van het graangewicht, een voorloper van de weegschaal.

Een pik – zicht – of zeis die vlijmscherp was zorgde voor veel gemakkelijker werken; dus ze regelmatig scherp was noodzakelijk en gebeurde met een hamer en een klein aambeeld (haarpik) dat altijd mee naar het oogstveld werd genomen om de snede van de sikkel, zeis en zicht gelijkmatig plat te hameren (wetten). Iemand met ervaring maakte de snede heel scherp, een onervaren iemand die de snede niet gelijk kon houden noemde men "daverwettig".

Een slijpsteen van leisteen, - later zandsteen op houten lat – gebruikte men om regelmatig bij te slijpen.

Het pikken en binden van de oogst in de hete augustusdagen was een heel zwaar werk, dat vaak nog bemoeilijkt werd door de distels die voor ergernis zorgden bij het binden van de schoven.

De kleine boer heeft ook enkele jaren zijn oogst afgedaan met een aangepaste maaibalk, getrokken door een paard. Grotere boeren hadden een zelfbindende zichtmachine getrokken door paarden. Na de oorlog zagen we de loondorser opkomen met een grote dorsmachine die aangedreven werd door de motor van een tractor die door een drijfriem met de dorsmachine verbonden was. De loondorser trok van boerderij naar boerderij. De kleine boeren groepeerden hun oogst in mijten om dan gezamenlijk te laten dorsen. Tegenwoordig kennen we nog alleen de pikdorser.

Aardappelen

Meestal werden de aardappelen van de vorige oogst als plantgoed gebruikt, met dikwijls veel ontaardingsziekten en kleine aardappelen tot gevolg. Met de hand of met een paard werden met een rijentrekker gleuven getrokken op 60 cm. van elkaar. Met de schup werden plantputjes gemaakt waarin de plantaardappel terecht kwam; bij de kleine kweker werd er bij iedere aardappel vaak wat duiven- of kippenmest toegevoegd. Grotere boeren legden de plantaardappel manueel in wat dieper getrokken gleuven; in beide gevallen werd de aardappel met grond afgedekt.

De grondbewerking verliep zoals bij de biet met hak, schoffel, hand- of paardenbinet. Om aan te aarden gebruikte de boer een aanaardploeg; de kleine aanaarder met een zelf getrokken aanaardploeg, hetgeen erg moeilijk was in onze grond; beter ging het met een schup of een hak.

Ziekte- en insectenbestrijding kende men nauwelijks of niet met als gevolg veel rotte aardappelen door aardappelziekten; na Wereldoorlog II kende men de invasie van de coloradokever of patattenkever. DDT, een insecticide dat men vroeger niet kende en nu verboden is als zeer giftig product, werd in vele dorpswinkels gelijktijdig met suiker en andere voedingswaren verkocht. Met een fijnmazige dameskous werd dit DDT poeder uitgestrooid over de aardappelplanten en werden alzo de kevers en de maden gedood.

Rooien of uitdoen gebeurde met de schup, een platte riek, later met een aardappelrooier getrokken door een paard. Deze rooier zwierde de aardappelen over het veld, en nadien perfectioneerde hij zich en legde hij de aardappelen in open rijen.

Aardappelen rapen was meestal kinderarbeid. Volwassenen droegen de gevulde wassen manden die overgegoten werden in jutte zakken. In onze dorpschool was er in de patattentijd steeds een grote afwezigheid van kinderen gezien zij thuis ingezet werden voor het aardappelenrapen.

Met kruiwagen, kar of wagen werden de aardappelen naar de schuur of stal gebracht waar ze later met de hand moesten worden gesorteerd, hetgeen men onderrapen noemde. Wie grotere hoeveelheden aardappelen produceerde gebruikte een sorteertafel waarop de aardappelen met een speciale riek werden overgeladen.

Ieder gezin zorgde voor een wintervoorraad aardappelen, maar "scheutremmers" kende men toen nog niet hetgeen er toe leidde dat in het voorjaar veel aardappelen aan elkaar kleefden door scheutgroei, en hierdoor zeer vijgachtig werden. De schoonste middelmaataardappelen werden er vervolgens uitgeraapt om te dienen als plantgoed; de kleinere werden gekookt tot veevoeding. Rapen als navrucht van graangewassen zijn nu uit onze velden verdwenen; boter van koeien die enkel rapen eten zou tegenwoordig onverkoopbaar zijn wegens de speciale rapensmaak.

Klaver en gras

Een bekend gezegde vroeger was: "Die trouwt als de klaver uit het veld is." om met andere woorden te zeggen dat hij nooit zou trouwen gezien er altijd klaver op het veld stond.

Klaver zaaide men veelal tussen haver, een paar maanden voor de oogst. Haver weg, en de klaver kon groeien. Hij diende vers gemaaid voor paard, koe en geit of konijnen of werd gedroogd tot klaverhooi. Een zeis om te maaien – meestal dagelijks – en een houten gritsel en riek waren de gebruikte werktuigen om te oogsten.

Klaver als groenbemester trok en trekt nog steeds stikstof uit de lucht als een voornaam voedingselement.

Bieten, graan, aardappelen, klaver en gras dienden als voeding voor mens en dier. Langs de WC en de stal verliep de cyclus verder naar de beerput en de mesthoop, en kwam als grondverbeteraar en voeding terug naar het veld en de planten.

Onze ouders en voorouders moesten alle boerenwerk – en iedereen was toch een beetje boer - doen met hun beide handen, iets waarvoor ze nog steeds onze dank en waardering verdienen.

Deze kleine tentoonstelling van alaam, werktuigen en fotodocumentatie over "de tijd van toen" is als een eerbetoon aan hen voor het zware handwerk dat zij generaties lang moesten verrichten om in hun levensonderhoud te voorzien..

DE SUIKERFABRIEK MELLAERTS TE SINT-TRUIDEN

De suikerbietenteelt werd onder Napoleon in onze gewesten verplicht omdat door een langdurig embargo er suikerriet ontbrak op het Europese continent.

In de regio Sint-Truiden waren er in de 19e eeuw een drietal suikerfabrieken actief. Zij produceerden in 1859 samen ca 900.000 kgr. ruwe suiker; slechts één fabriek raffineerde. Nevenaspecten waren o.a. de productie van bietalcohol; de fabriek van Delpierre te Metsteren produceerde 13.103 hl. alcohol in 1860. Enkele honderden personeelsleden, waaronder vrouwen en kinderen werden in de suikerfabrieken van eind oktober tot en met de lente te werk gesteld.

De nu nog bekendste suikerfabriek te Sint-Truiden werd reeds in 1834 door de familie Mellaerts

opgericht. Einde 19e eeuw bewoonde zij het nu verdwenen grote landhuis/chateaux Mellaerts (nu Rijksinternaat) langs de Tiensesteenweg tegenover de spoorlijn. Van 1942 tot 1950 was er de tuinbouwschool (Broeder Louis) gevestigd voordat zij verhuisde naar het kasteeltje van Schabroek, nu de S.O.L.V. (Scholengroep Onze-Lieve-Vrouw-Campus Tuinbouw) aan de Diestersteenweg.

Alfred Wauters, broer van de bekende socialistische minister Arthur Wauters, bouwde na Wereldoorlog I de fabriek verder uit.

In 1927 legde hij voor zijn personeel zelfs een voetbalveld met tribune aan op de gronden van de suikerfabriek te Staden, nu Staaien, waar STVV momenteel grote nationale triomfen viert.

Als laatste suikerfabriek in en om Sint-Truiden werkten er na Wereldoorlog II periodiek tot 225 arbeiders. In 1959 hield deze streekgebonden industriële agrarisch-verwerkende nijverheid op te bestaan.

L.R.

Lit. Veerle Jacobs, Bietsuiker – Het 19e eeuwse Haspengoud, St-Truiden, 1998.

Adriaan Linters, Industrieel Erfgoed in Limburg, Hasselt, 1979.

Foto's: Heemkundige Kring Groot-Sint-Truiden/Lenaerts.

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
6de Jaargang – Mei-Juni 2010

Redactie- en coördinatieadres:
Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken
Lay-out: Valère Grauwels

OPEN MONUMENTENDAG 2010 IN HET TEKEN VAN 100 JAAR VERBOUWING VAN DE PAROCHIEKERK VAN NIEUWERKEREN

OP 12 SEPTEMBER

Samen met het Gemeentebestuur en de Kerkfabriek, die deze Open Monumentendag organiseren, zal Heemkunde Nieuwerkerken volgende specifieke bijdragen hieraan leveren:

- Rombout Nijssen is auteur van de gelegenheidsbrochure "100 jaar kerk - Nieuwerkerken".
Kostprijs: 5 Euro.
- Alle inwoners van de parochie Nieuwerkerken ontvangen deze brochure gratis, op voorlegging van een geposte bon, bij hun bezoek op 12 september aan de fototentoonstelling achteraan in de kerk, vanaf 11 uur.
- Andere geïnteresseerden betalen 5 Euro, in de tentoonstelling. Nadien verkrijgbaar bij Heemkunde Nieuwerkerken, Eddy Cox, ☎ 011-681495.
- Rondleidingen worden gegeven door de bestuursleden van 11 tot 17 uur.
- Rondleidingen in de namiddag op de binnenplaats van het kasteel.

UITGAVE VAN EEN POSTZEGEL

Op initiatief van Heemkunde-Nieuwerkerken geeft B-Post een postzegel "100 jaar kerk – Nieuwerkerken" uit.

Afmetingen: 20,60 x 24 mm.
Frankeerwaarde: 1 - € 0,69.
Oplage: 250 stuks.

Verkoop: aan de stand van Heemkunde, in de kerk,
op 12 september, vanaf 11 uur.

ENIGE KANS VOOR VERZAMELAARS EN DORPSGENOTEN.

Oude huizen in Wijer – Deel 6

HET HUIS PIJPOPS

Onlangs is het dorpsgezicht van Wijer weer eens grondig gewijzigd. Wanneer men van Kozen naar Stevoort rijdt ziet men nu voor het eerst de vroeger enigszins verdoken liggende kerk in haar volle glorie staan. Het oorlogsmonument van de familie Lambrechts staat er zowaar wat eenzaam bij, nu het "huis Pijpops" afgebroken is.

Voor de afbraak

Dit huis heeft toch een hele geschiedenis achter de rug, en daar wil ik wat dieper op ingaan. Op het kadasterplan van 1841 staat het nog niet vermeld (zie ons infoblad van september-oktober 2008). Het is dus later gebouwd, misschien zelfs in opdracht van de een of andere kasteelheer. Zoals in ons infoblad van januari-februari 2010 vermeld staat komt

kasteelheer Jacquelart vanuit Brussel in Wijer aan in 1880. Naast een ganse staf aan medewerkers werft hij ook een zekere Henri Vanbrabant aan. Deze is dan een gediplomeerde hovenier van de tuinbouwschool van Vilvoorde, die zowat de opzichter en rechterhand van Jacquelart wordt voor allerhande activiteiten op het kasteel gaande van het personeelsbeleid tot de activiteiten op de boerderij, het beheer van het bosareaal en de huurovereenkomsten.

Deze Vanbrabant bewoont in die periode het "huis Pijpops". Het is dan nog een lemen vakwerkhuis; velen onder ons herinneren het zich nog als dusdanig, vooraleer het halfweg de jaren vijftig heropgemaakt in baksteen is zoals het enkele maanden geleden er nog stond. Henri Vanbrabant trouwt in 1870 met de dochter van Lambert Paulissen, de smid van Schakkebroek. In 1871 wordt te Wijer zijn enige dochter Sofie geboren. Dit meisje heeft het voordeel (of het nadeel?) op te groeien in volle schoolstrijd die dan gevoerd wordt tussen de katholieken de liberalen. De "wet van Humbeek" bepaalt dan dat het lager onderwijs door de Staat moet gegeven worden en niet meer alleen door de katholieken zoals dan het geval is. Ook in Limburg blijven de meeste ouders echter hun kinderen naar de nieuwe geïmproviseerde katholieke scholen sturen; slechts weinigen volgen staatsonderwijs. Zo ook met Sofie die als enige leerling in Wijer de lessen volgt gegeven op de Schans door de liberale onderwijzer. Henri

Na de afbraak

Vanbrabant kan als werknemer van de liberale kasteelheer Jacquelart moeilijk anders dan diens ideeën volgen en zijn dochter naar "de school zonder God" sturen. Na het lager onderwijs studeert Sofie echter verder bij de Zusters Ursulinen te Herk-de-Stad, aan een katholieke school die voor haar tijd een gerenommeerde reputatie heeft en wegens haar degelijk taalonderwijs (Frans) zelfs leerlingen uit Engeland en Zwitserland aantrekt.

Dit is natuurlijk niet direct naar de zin van de liberale kasteelheer die ondertussen al regelmatig met de pastoor in de clinch is gegaan, en met als gevolg dat Jacquelart en Vanbrabant ruzie krijgen en hun wegen scheiden. Vanbrabant verhuist naar de hoeve Copis, die toen uiteraard nog niet eigendom van de familie Copis was (zie op plan 79-80-81).

Hier begint Henri met zijn familie een handel in meststoffen (guano), steenkool, en zelfs petroleum (voor lampverlichting) en waarschijnlijk ook een winkel in koloniale waren, met annex een café. Op deze "hoeve Copis" wordt in het hierna volgend artikel dieper in gegaan.

Na het vertrek van Vanbrabant woont de toenmalige koster Henri Vantilt-Lammens in het "huis Pijpops". Zijn zoon Jules sneuvelt in 1914 te Zepperen als soldaat in de Eerste Wereldoorlog. Vader Henri en een vriend brengen hem met paard en kar terug naar Wijer waar hij begraven wordt. De koster woont er tot 1931, wanneer Leon Pijpops en Florence Vandereycken trouwen en er vervolgens tot aan hun dood zullen wonen. Zij baten er tot halfweg de jaren zestig een café met winkel uit. In dit "huis Pijpops" was ook het duivenlokaal gevestigd en werden de duiven wekelijks ingekorfd. Leon is vroeger gestorven dan Florence; zij werd er 100 jaar.

Nu is het "huis Pijpops" definitief verdwenen, en of er nog iets in de plaats komt valt af te wachten. De huidige eigenaar Pierre Claes, schoonzoon en gehuwd met Angèle Pijpops, de overleden dochter van Leon, baat er naast met zijn kinderen de garage Mercedes uit.

Nota:

Voor deze bijdrage heeft Paul Martens, geschiedenisleraar en inspecteur ASO, en bovendien afstammeling van Sofie Vanbrabant langs moederszijde mij nuttige gegevens verstrekt.

Over het geslacht Vanbrabant bestaan er 5 boeken (de Rummense tak, de Sint-Truidense tak, de Herkse tak, de Hasseltse tak en de Diestse tak), geschreven door en verkrijgbaar bij Jos Beysen (Lommel). Tel. 011/54.20.37.

DE HOEVE COPIS

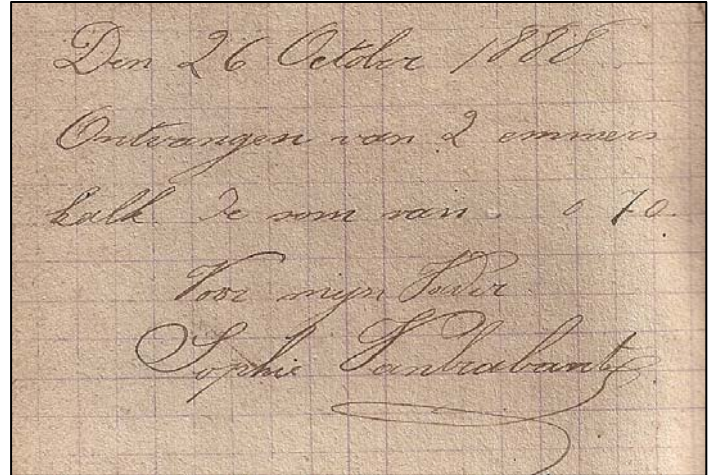
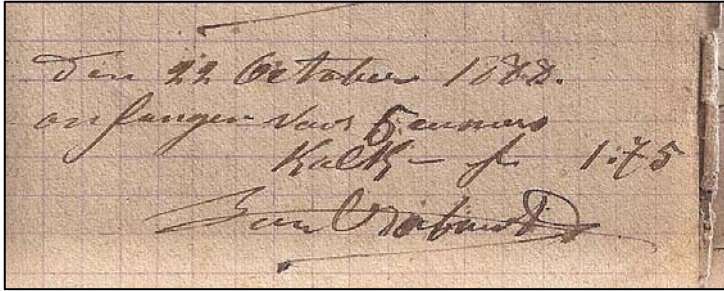
Op de kadasterplannen van 1841 staat er tegen de Grotestraat op de nrs. 79-80-81 een huis met tuin en boomgaard vermeld, eigendom van Lambert Liebens. Deze man is twee maal getrouwd. Een eerste keer met Maria Noemans (die al weduwe was van Lambert Schurmans), en een tweede keer met Anna Maria Thomas. Beide dames zijn afkomstig van Grazen (Rummen) en blijven kinderloos.

Lambert Schurmans, de eerste man van Anna Maria Noemans, was van beroep pannenbakker en kwam van Zepperen via Stevoort in Wijer terecht, waarschijnlijk op de plaats waar nadien Lambert Liebens met zijn weduwe zou trouwen, en zo eigenaar van de hoeve wordt.

De vader van Lambert Schurmans die met zijn voornaam Govert heette was in 1790 samen met Jan Senden burgemeester in Wijer. In die tijd werden nog twee burgemeesters voor een termijn van één jaar benoemd.

Van Lambert Liebens is geweten dat hij afkomstig was van Alken (°1795), en dat hij in Wijer sterft in 1875. Zijn eerste vrouw overlijdt in 1846, zijn tweede in 1876. Gezien Lambert Liebens ook burgemeester is geweest in Wijer (1855-1867) moet hij in het dorp ook een belangrijke figuur geweest zijn. Hij wordt in de archieven vermeld als herbergier.

Na zijn dood, of die van zijn tweede vrouw, komt Henri Vanbrabant met zijn gezin op de hoeve wonen zoals reeds vermeld in het vorige artikel, "Het huis Pijpops". Zoals toen gezegd begint hij er een bloeiende handelszaak. In het voormalige café Liebens zet hij niet alleen de traditie verder, hij breidt als een ondernemend man zijn werkzaamheden uit met verscheidene andere commerciële activiteiten. Hij woont zeker al in de hoeve in 1888 gezien ik een bewijs van betaling heb gevonden met betrekking tot een bestelling van emmers witkalk uitgeschreven door hemzelf en zijn dochter Sofie.

Door de steeds groter wordende klandizie komende uit Wijer en de omliggende dorpen was er plaatsgebrek en alzo aanleiding om een verdieping op zijn huis te laten zetten. Deze bouwlaag was

nog goed te zien totdat Jos Copsis in 1987 een pleisterlaag (crépy) op de gevels liet aanbrengen. De bedoeling van deze verbouwing was eigenlijk van de hoeve ook een gasthof te maken waar handelsreizigers en andere gasten konden overnachten. Zoals bijgevoegde foto van de huidige toestand laat zien moet een huis met zoveel ramen voor die tijd vrij uitzonderlijk geweest zijn.

Wanneer dochter Sofie Vanbrabant volwassen is trouwt zij op 10 augustus 1892 in Wijer met Arnold-Lambert-EMIEL Copsis, afkomstig uit Vliermaal. Mogelijk toevallig of niet, de eigenaars van de nabij gelegen Schans met veel gronden in eigendom komen ook uit Vliermaal. In mijn jeugd (jaren 1950) huurde Edmond Copsis meerdere percelen van De Schans.

Uit het huwelijk van Maria-**Sofie** Vanbrabant (°Wijer, 3-8-1871 +Leuven (kliniek) 15-10-1923) en Arnold-Lambert-**Emile** Copsis (°Vliermaal, 22-11-1868 +Vliermaal, 3-1-1931) worden vijf kinderen geboren.

1	Copsis Gerardine
°Wijer, 3-8-1893
+ NWK-Wijer, 2-4-1977	x	Dessers Leonard Jozef
°Koninksem, 19-3-1894
+Tongeren, 29-5-1930
2	Copsis Maria-Catharina-Alice
°Wijer, 17-9-1894
+Wijer, 21-1-1910		
3	Copsis Bernard- Edmond -Eugène
°Wijer, 15-6-1896
+Kozen-Wijer, 30-7-1976	x	Colson Jeanne
°Hoeselt, 13-6-1904
+Herk-de-Stad (kliniek), 10-11-1984
4	Copsis Maria-Rosa
°Wijer, 13-11-1897
+Herk-de-Stad, 29-5-2001	x	Martens Désiré
°Alken, 13-1-1895
+Alken, 1977
	De moeder van mijn dorpsgenoot Paul Martens is 103 jaar geworden.		
5	Copsis Maria-Jozefina-Carolina-Flora
°Wijer 2-2-1903	x	Thoonen E. P. Guillaume

Wij Wijernaren hebben Edmond en Jeanne goed gekend. Ook Gerardine die jong weduwe werd, en dagelijks in de winkel stond. Een café in de "hoeve Copsis" heb ik nooit geweten. Wel is er een korte periode "een postkantoor" gevestigd geweest nadat de winkel gesloten was; dit situeert zich midden de jaren zeventig.

Edmond en Jeanne hebben op hun beurt er een bloeiende boerderij uitgebaat met hun twee zonen Emile jr. en Jos(é); hun zoontje Lucien overleed zeer jong (1933-1935). Zij hadden een grote veestapel, paarden en later tractoren. Als eerste te Wijer en omgeving waren er pikdorsers actief op de "hoeve Copsis", waar ook veel arbeidskrachten (knechten en meiden) hun brood verdienden. In de loop der jaren werd het boerderijbedrijf Copsis regelmatig uitgebreid met stallingen, loodsen en garages, inspelend op de behoefte van moderne landbouwbedrijven met grotere veestapel en een verbeterd machineareaal.

NOBILJON TUSSEN TWEE STOELLEN

Voor de adel betekende de aanhechting van onze streken bij Frankrijk in 1795 een zware schok. Gedaan was het met de oude voorrechten, waarin zowat elke gril wet kon zijn in de eigen heerlijkheid. Plots kon een ambtenaar een edelman letterlijk de wet voorschrijven. Niet weinigen hadden het moeilijk om hun plaats in deze nieuwe constellatie te aanvaarden, zoals Louis de Succa, kasteelheer van Binderveld.

Louis Leonard Jozef de Succa werd in het symbolische jaar 1795 geboren als enige zoon van Hubert en Johanna Arrazola de Onate. Zijn uit Doornik afkomstige vader was ingetrouwd in het kasteel van Binderveld, dat sinds het midden van de 18e eeuw in het bezit was van de Arrazola de Onate's. Nauwelijks een maand na zijn geboorte overleed Louis de Succa's moeder.

In deze turbulente tijden – op twintig jaar tijd moesten onze voorouders gehoorzamen aan een republiek, keizerrijk en koninkrijk – groeide Louis de Succa op als een wispelturig kind. In 1815 nam hij dienst in het leger van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, waaruit zijn vader hem slechts met de grootste moeite kon vrijkopen. Daarna begon de jonge man een verhouding met een dame van bescheiden afkomst uit Nieuwerkerken. Om het schandaal compleet te maken, blies hij zijn aangekondigd huwelijk op het laatste moment af omdat... zijn trouwkostuum niet klaar was.

Of het gedrag van zijn zoon er voor veel tussen zat weten we niet, maar Hubert de Succa overleed in 1819. De vierentwintigjarige zoon kon zich nu voluit laten gelden op het kasteelgoed dat hij van zijn moeder had geërfd. Maar eerst huwde hij halsoverkop – en tegen alle conventies omtrent rouwperiodes in – met Maria de Fraiture uit Rummen. Vier dagen later werd hun eerste kind geboren.

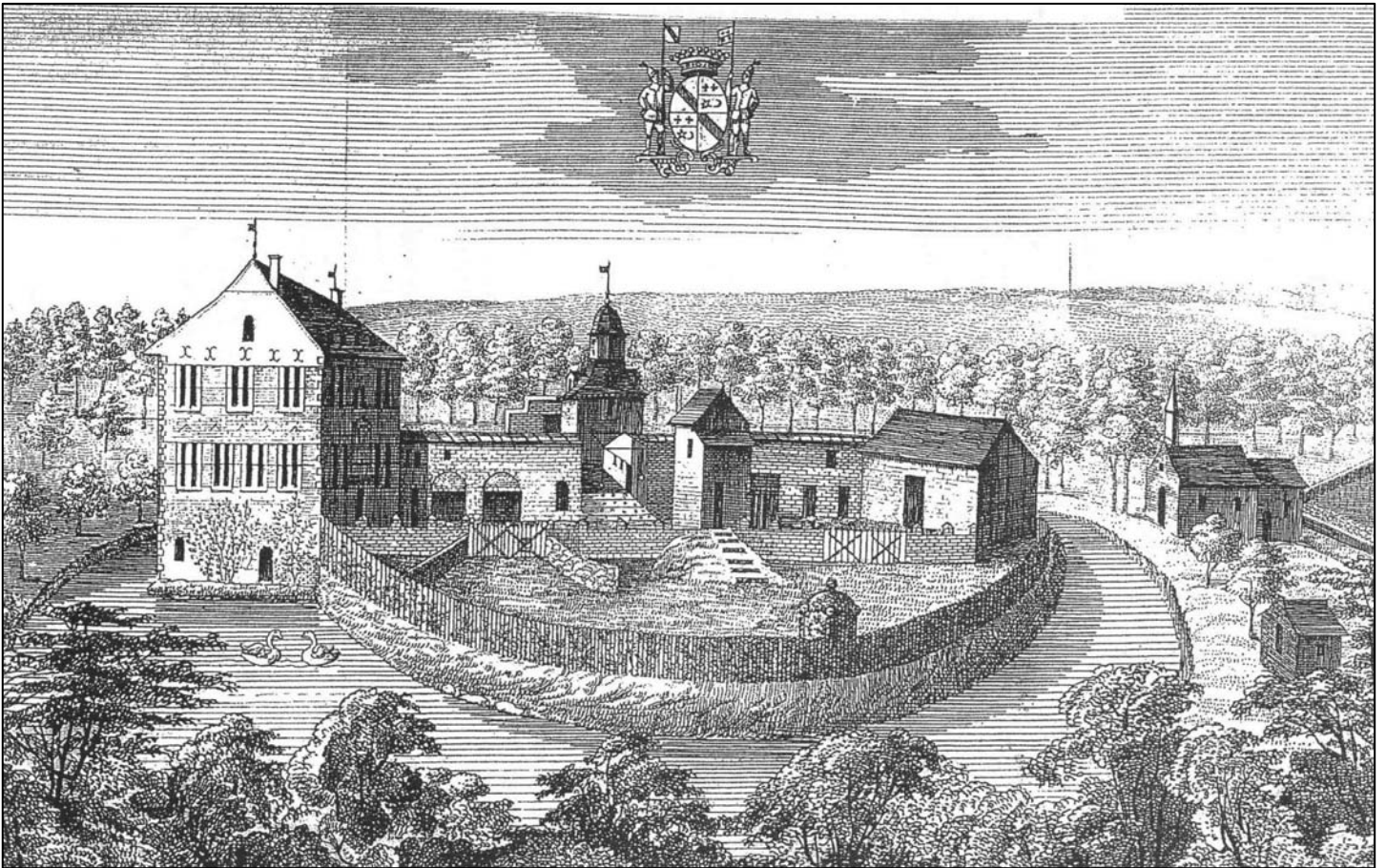
Intussen bestond er na jaren van verandering veel onduidelijkheid over welke wetten nu precies golden in het dagelijkse leven. Zo rees in Binderveld bijvoorbeeld de vraag van wie de bomen langs de gemeentewegen waren; het gemeentebestuur wilde de kaprijpe bomen graag gebruiken om enkele bruggen te herstellen. Maar de arrondissementscommissaris verbood dit op basis van een verbod dat de Franse koning Lodewijk XVIII kort na het verdrijven van Napoleon had ingesteld.

Als afstammeling van de laatste heren van Binderveld liet Louis de Succa ze prompt kappen in zijn eigen voordeel. Wat later liet hij zijn vee door particuliere weiden drijven, zoals dat in het Ancien Régime ook het geval was. Toen de eigenaars er de rijkswacht bij riepen, gedroeg de Succa zich erg beledigend. Burgemeester Wouters was niet onder de indruk van de arrogante nobiljon en spande een proces aan. Louis de Succa kreeg een fikse boete en zes weken cel, maar had zijn les nog niet geleerd. Hij begon nu een reeks pesterijen rond de kapel van Binderveld die zich op zijn eigendom bevond, en het plaatselijk afwateringssysteem.

In 1825 zette de Succa ook zijn zwangere echtgenote en vijf kinderen aan de deur, en nam prompt zijn eveneens zwangere maîtresse uit het dorp in huis. Lang konden de tortelduifjes niet genieten, want datzelfde jaar moest de Succa zijn kasteel en landerijen te koop zetten. Na de verkoop verhuisde het stel naar een herberg, waar de edelman ook met weinig succes... een specerijenwinkeltje uitbaatte. In 1833 overleed de verlopen de Succa. Wat er nog aan erfenis overbleef, ging naar zijn wettige kinderen; zijn kinderen met Maria Theresia Ghijssens moesten al snel onderhouden worden door de voorloper van het OCMW.

KERK (Z)ONDER DAK

Op kerkelijk vlak maakte Binderveld tot 1806 deel uit van de parochie Wilderen. Daar moesten de inwoners van Binderveld dus terecht voor dopen, huwelijken, begrafenisdiensten en het volbrengen van de paasplicht. De zondagsmis konden zij evenwel volgen in de kapel op het domein van de plaatselijke kasteelheer. Dat was geen kastrale privékapel waarvan alle kosten ten laste vielen van de kasteelheer: de kapel van Binderveld was openbaar en had een kerkfabriek, met eigen inkomsten om de kapel te onderhouden en alle nodige materiaal voor de eredienst aan te schaffen.

Gravure van Remacle Leloup – 1744 (met rechts de kapel)

In 1738 werd afgesproken dat de kasteelheer voortaan voor het onderhoud zou instaan en dat hij daarvoor mocht beschikken over een toelage van de kerkfabriek en de opbrengst van de offerblok. Vermits Binderveld geen zelfstandige parochie was, was er ook geen pastoor. In de kapel werd de mis gedaan door een bedienaar, voor wie via twee beneficies een mooie vergoeding voorzien was.

Na de aanhechting bij Frankrijk in 1795 veranderde alles bruusk. De beneficies en tienden werden afgeschaft, Binderveld werd bij de parochie Nieuwerkerken gevoegd en de kapel raakte buiten gebruik. Mede hierdoor werd het statuut van de kapel en het omringende kerkhof erg onduidelijk.

Net in deze troebele vijver begon kasteelheer Louis de Succa te vissen. Hij oordeelde dat alle gebruiksrechten van de inwoners van Binderveld op "zijn" kapel vervallen waren en lokte een reeks incidenten uit om dit te onderstrepen. Om te beginnen liet hij in 1824 de gemeentelijke archiefkist, die in de kasteelkapel opgesteld stond, openbreken en de archieven wegnemen. Daarnaast liet hij de deuren van de kapel afsluiten, om in de herfst van 1825 zelfs het dak, de meubels en ornamenten te laten verwijderen.

Het ontzette gemeentebestuur kon weinig meer doen dan een collecte van stro te organiseren, om het dak daarmee te dekken. Dit leverde een halve ton stro op, dat in afwachting van het begin van de herstellingswerken in de kapel bewaard werd. Enkele dagen later bleek dat het stro in een schuur bij de kasteelheer opgeslagen was. Voor de rechter beriep de Succa zich met succes op zijn oude privileges en het feit dat niemand hem verteld had dat het stro moest dienen voor een nieuw dak. Korte tijd later liet hij nog het ijzeren beslag van de kapeldeuren en de glazen vensters uit de kapel wegnemen.

In januari 1826 verkocht de intussen verlopen de Succa het kasteel met bijhorende landerijen aan Jozef de Schrijnemakers uit Sint-Truiden. De ex-kasteelheer nam de meubelen en gewaden uit de kapel mee naar zijn nieuwe woning. Slechts op het nippertje kon de kerkfabriek van Nieuwerkerken een openbare verkoop van de ornamenten voorkomen. Louis de Succa stond ze uiteindelijk af in ruil voor drie jaar vrijstelling van personenbelasting. Het grootste deel van de weggehaalde gemeentearchieven deponeerde de Succa bij de griffier van de Rechtbank van Eerste Aanleg. De rest had hij als inpakmateriaal in zijn winkeltje gebruikt.

Ook de nieuwe eigenaar van het kasteelgoed wilde kapel noch kerkhof ter beschikking stellen van de gemeenschap. Bovendien deed hij niets om beide te onderhouden en al snel vervielen ze tot een ruïne. In het dorp bleef men naar een eigen kerk verlangen, zodat de gemeenteraad in 1839 besloot om er een te bouwen. In 1842 werd Binderveld een zelfstandige parochie dankzij schenkingen, overheidssubsidies en veel vrijwilligerswerk verrees in 1845/1846 de huidige kerk.

Koenraad Nijssen

Deze tekst van Koenraad Nijssen, gepubliceerd in Het Belang van Limburg van 8/9 mei en 15/16 mei 2010, werd met zijn toestemming overgenomen, waarvoor onze oprechte dank.

In het kader van de Open Monumentendag 2005 heeft Heemkunde Nieuwerkerken de brochure "Binderveld 1790-1850: van kasteelkapel naar parochiekerk" uitgegeven. Auteur Rombout Nijssen beschrijft hierin dit boeiende verhaal, evenals de architecturale eigenheid van de kerk, de school en de pastorie.

Deze brochure (32 blz., 26 ill.) is nog verkrijgbaar bij Heemkunde Nieuwerkerken, Eddy Cox, ☎ 011-68.14.95 – kostprijs 5 Euro.

100 JAAR GROTERE EN VERNIEUWDE KERK IN NIEUWERKERKEN

In de mooie brochure "Een dorp bouwt een nieuwe kerk" van Rombout Nijssen lezen wij dat Pastoor Trudo Lievesoens (1819-1845) in 1827-1828 een kerkbouwer was; het onderste stuk van de huidige toren van de kerk in Nieuwerkerken dateert uit die tijd.

Pastoor Ludovicus Hockenziels (1845-1870) liet het te lage en versleten torendak in 1857-1858) vervangen en verhogen.

Pastoor Jacobus Voets (1870-1889) zorgde in 1888-1889 voor een nieuwe sacristie en voor verbeteringswerken aan de kerk. Zijn moeder schonk in 1874 een altaar en beelden van Sint-Petrus en Sint-Paulus, beelden die zij in haar parochie Kleine Brogel kocht. Pastoor Voets zorgde ook voor andere heiligenbeelden, die nu nog in de kerk staan.

Pastoor Martinus Indekeu (1889-1903) haalde – naar ik meen – de zusters naar het dorp ten behoeve van de meisjesschool. Hij zorgde ook voor de mooie glasramen met steun van de kasteelheren van Nieuwerkerken, Nieuwenhoven, Nonnemielen (Metseren) e.a.

Onder Pastoor Frans Muselaers (1903-1911) werd de kerk vergroot met een nieuw koor en een verbreding vooraan, en glasramen achter het hoofdaltaar.

Wat bij die verbouwing opvalt is dat de geraamde kosten, bestek-begroting-en uiteindelijke kostprijs, in 1909 een kleinigheid zijn tegenover de uiteindelijke begroting en de te betalen kostprijs. De begroting bedroeg 50.671,43 Bfr. en de laagste inschrijver Henri Janssen uit Neerpelt realiseerde de verbouwing voor 49.604 Bfr.

Pastoor Hubert Franssen (1912-1943) kreeg gedurende de oorlog van 1914-1918 door de Duitsers gegijzeld dorpsgenoten vrij, en hij zorgde - naar ik meen – voor een parochiezaal met hierin twee klaslokalen.

Pastoor Henri Lathouwers (1943-1961) zorgde in 1949-1950 voor de verbreding en de vergroting van het kerkgedeelte tussen de toren en het koor.

Pastoor Creyns (1961-1991) was geen kerk(ver)bouwer.

Pastoor Lievesoens (1919-1845)

In de "Geschiedenis van Nieuwerkerken" door Gerardus Joris, die in 1882 gevierd en gedecoreerd werd voor 35 jaar gemeentelijk onderwijs in Nieuwerkerken, lezen wij: "Bij de Frans Omwenteling werd de geestelijkheid vervolgd en hunne goederen verbeurd verklaard indien zij weigerden zich "tegen de Paus en de Koning" te verklaren. Kloosters werden aangeslagen, o.a. in onze streek Nonnemielen (hoeve mevr. Lejeune te Metsteren), Terbeek (Sint-Niklaaswinning te Metsteren), Oriënten te Rummen... Letterlijk begon men Eerwaarde Heer Pastoor Lievesoens te vervolgen omdat hij de eed tegen de Paus en de Koning niet aflegde. Hij verliet de pastory om zich te begeven naar de nederige woning van een onzer brave lieden.

Gedurende de dag verbleef hij in de werkplaats van dien zadelmaker, Fransena genaamd, om zich bij 't minste gerucht te kunnen verbergen. Des 's nachts alleen kwam hij uit om in ene kleine kamer zijne godsdienstige plichten te verrichten en dan ook bezocht hij de zieken welke in het dringendste levensgevaar verkeerden.

Pastoor Lievesoens werd niet ontdekt, en toen de vervolging voorbij was keerde hij terug naar zijne pastory.

De Eerwaarde Heer Lievesoens nam in het jaar 1823 het besluit om den Tempel Gods af te breken en te vergroten. Maar hoe dit gedaan. Er waren slechts 500 frank in kas, som ontoereikend om zulk een werk te verrichten en niettegenstaande wilde deze geachte Herder zijn plan ten uitvoer brengen.

Het was in de maand Mei dat Prins Willem van Brussel kwam om naar Holland weder te keren. Hij begaf zich aan het hoofd van den Burgemeester en Schepenen op den Steenweg van Sint-Truiden naar Tienen. Te Berg-op-Zoom, onder de gemeente Wilderen, wachtte hij met groot vertrouwen den Koninklijken Prins op. Deze tot bij den heer pastoor genaderd zijnde, stelde de Eerwaarde geestelijke hem voor hoe dringend nodig het voor zijne parochianen was de oude versleten kerk te vergroten en dat zonder hiertoe enige hulp te bekomen zij zich in de onmogelijkheid bevonden. Nadat deze goeden man den Prins tot meedogendheid had bewogen, en hem had laten gevoelen waarom hij dien stap had gedaan, beloofde hij hem ene goede som gelds welke gevoegd met de rijke giften van den hoog geboren heer Baron de Stembier van Wideux en van enige edelmoedige zielen, nog ontoereikend waren om den bouw gans te voltrekken, want de toren nauwelijks tot de hoogte van het dak opgetrokken hebbende, was men verplicht den zelfde toe te maken, zonder hem een tamelijke hoogte te kunnen geven. De toren, het sieraad van de kerk en gemeente, moest en bleef zo onvoltrokken tot den jare 1854 wanner hij dank aan de zorgen van den heer Burgemeester Plevoets werd verhoogd en thans enen der schoonste van de omliggende dorpen is.

Het bouwen van ene nieuwe pastory in 1870 (afgebroken en vervangen door een nieuwe in 1970, die op haar beurt in september 2010 afgebroken is), en het leggen van ene steenweg in het midden van het dorp, dit alles geeft aan hetwelke een meer (onleesbaar woord) voorkomen.

Het kasteel van Nieuwerkerken dat over een paar eeuwen door de heer De Magnu van Luik gebouwd werd behoort thans aan Baron de Stembier."

In een volgende bijdrage wordt het doen en laten van de Pastors en de Kapelaans van de parochie Nieuwerkerken belicht.

UITGAVE GELEGENHEIDSPOSTZEGEL WERD EEN SUCCES

Op initiatief van Heemkunde Nieuwerkerken werd door B-Post n.a.v. de Open Monumentendag (12-9-2010) een gelegenheidspostzegel uitgegeven (frankeerwaarde 0,69 Euro).

De bruin-gele afbeelding van de kerk met op de voorgrond de toren omkaderd met besneeuwde bomen draagt het onderschrift "1910-2010 – Parochiekerk Nieuwerkerken".

In een minimum van tijd was de ganse oplage van 250 stuks kort na de opening van de fototentoonstelling al uitverkocht. Door de belangstelling van filatelistische kringen was een bijbestelling kort nadien hetzelfde lot beschoren.

Open Monumentendag
12 september 2010

100 jaar verbouwing parochiekerk

www.heemkunde-nieuwerkerken.be

Heemkunde Nieuwerkerken

PUBLICATIES

Twee recente en bijzondere publicaties van Rombout Nijssen stellen historische aspecten van onze gemeente en regio in de kijker.

Nieuwerkerken 1908-1910, een dorp bouwt een nieuwe kerk verscheen n.a.v. de Open Monumentendag, en behandelt het bouwproces van de huidige parochiekerk. In feite gaat het over de bouw van een kerk in 1827-1828 die een te klein geworden ouder gebouw moest vervangen. In die tijd behoorde ook Binderveld bij de parochie Nieuwerkerken, evenals de inwoners van Schelfheide.

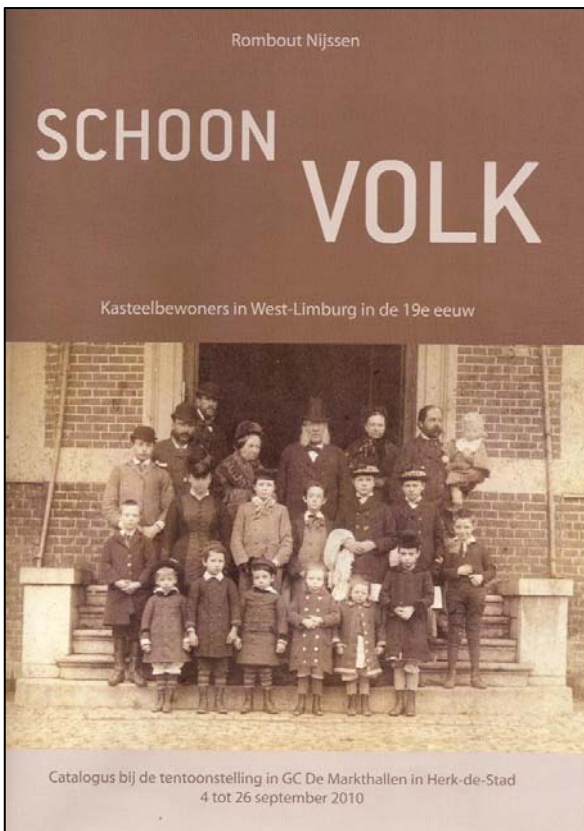
De kerktoeren verkeerde enkele decennia later in bouwvallige toestand en werd in 1856-1857 verhoogd tot het huidige niveau.

In 1910-1911 werd de kerk vergroot en uitgebreid met een nieuwe dwarsbeuk. Interessante gegevens uit het bouwdoossier en de moeilijke financiering worden uitgebreid besproken. Ook de verfraaiing en de verwerving van heiligenbeelden en glasramen zijn in dit leerrijke verhaal van Rombout Nijssen opgenomen.

Deze brochure (29,5/21 cm., 32 blz., 31 ill.) is nog verkrijgbaar bij Heemkunde Nieuwerkerken, of bij de vzw Limburgse Studies, Schansstraat 135 te Wijer 3850 Nieuwerkerken. Prijs: 5 Euro (excl. verzending).

Nieuwerkerken 1908-1910:
een dorp bouwt een nieuwe kerk

Schoon volk belicht de handel en wandel van de kasteelbewoners in West-Limburg in de 19de eeuw. Deze brochure werd uitgegeven n.a.v. de gelijknamige tentoonstelling in het Gemeenschapscentrum De Markthallen in Herk-de-Stad (4-26 september 2010).

Hierin lezen wij o.a. over het ontstaan en de bouw van de kastelen in Lummen, Schulen, Zelem, Herk-de-Stad, Halen, Nieuwerkerken evenals het kasteel van Nieuwenhoven aangrenzend aan Nieuwerkerken. Opvallend is dat de toenmalige rijke industriëlen zich hiermee de stijl en leefgewoonten van de adel aanmaten. Zij lieten ook de huidige kasteelparken aanleggen, zorgden o.a. voor vernieuwing van fruitsoorten en bloemen, en speelden ook een rol in de gemeentelijke en sommigen zelfs in de nationale en provinciale politiek.

Deze publicatie is verklarend voor het bestaand patrimonium aan kasteelgebouwen, en geeft een verhelderende inblik op het doen en laten van haar bewoners in een nog niet zo ver verleden.

Deze brochure (29,5/21 cm., 36 blz., 53 ill.) is nog verkrijgbaar bij de vzw Limburgse Studies, p/a Schansstraat 135 te Wijer, 3850 Nieuwerkerken. Prijs: 5 Euro (excl. verzending).

NIEUWERKERKEN (vervolg)

Inleiding

Na de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) werd, op vraag van Kardinaal Mercier, aan alle pastoors in België een verslag gevraagd m.b.t. de toestand van hun parochie gedurende de oorlogsjaren. Het Provinciebestuur heeft deze Limburgse verslagen in twee delen (1029 pagina's) gebundeld en in 1997 uitgegeven in de reeks Limburgse Documenten. Auteur is Karel Verhelst. Deze publicatie is raadpleegbaar en nog verkrijgbaar in de Provinciale Bibliotheek te Hasselt. Prijs 40 Euro. Het hierna volgend verslag over Nieuwerkerken wordt gepubliceerd in de oorspronkelijke taal van de pastoor.

(L.R.)

Sint-Pietersparochie

Parochie Nieuwerkerken bestaande uit Gemeente Nieuwerkerken en Schelfheide (Gorsum).
Bouwstoffen betreffende de geschiedenis der Kerk van België gedurende den grooten oorlog. 1914-1918.

J. Franssen, pastoor.

Parochie Nieuwerkerken. Dekenij & Kanton St. Truiden. Arrondissement en Provincie Hasselt. Op eene lengte van drie kwartier is Nieuwerkerken door dennenbosschen gescheiden van de oostelijke grensgemeenten Cosen en Weyer en St. Truiden – Cortenbosch.

Deze dennebosschen zijn in dezen oorlogstijd voor de Duitschers, vooral bij hunnen inval, rust- en schuilplaatsen geweest, van waaruit alhier gedurende de (eerste) veertien dagen gedurig aan, door aldaar 's nachts slapende patrouilles, verkenningen gedaan werden.

Zij eischten gedurende die 14 dagen steeds met schietwapens in de hand vooral melk en brood en boter. Dit werd hun dan ook op aanraden van den pastoor, gegeven – om verdere dwangmiddelen te voorkomen. Nieuwerkerken is, misschien wel, door de nabijheid dier bosschen, de gemeente geweest waar het verschijnen der Duitschers, het eerst werd opgemerkt: 's avonds om 10 uren op den woensdag 5 Augustus 1914 hebben de Eerw. Zusters en haren gebuur Odilon Joris: stemmen gehoord; "ze zijn jeds slafen" – en geluiden, als tekens op afstand, beantwoord, als van uilen, en 's anderdaags [6 aug. (1)] donderdag verschenen in het dorp [42 (1)] ruiters met hun vlagje opgerold: zwart en wit was slechts zichtbaar – ze waren een veertigtal.

Men wist slechts dat het Duitschers waren, nadat zij in eenen winkel chocolade en cigarettten met Duitsch geld hadden betaald.

Buiten dit gewoon opeischen van brood, melk, boter en eieren, met den browning in de hand, valt er niets op te merken over het gedrag der soldaten te midden der bevolking van Nieuwerkerken, tot op den 17 Augustus.

Deze dag werd een schrikkelijke oorlogsdag.

Rond elf uren trokken door de parochie eene patrou[i]lle gidsen van het Belgisch leger in de richting van St. Truiden 120 ongeveer.

Een estafette werd gezonden tot aan de kerk van Nieuwerkerken, deze werd door de bevolking verwittigd, dat er wel 200 Duitschers in de bosschen lagen – hij vervoegde zich bij de patrouille, zonder iets van den vijand bemerkt te hebben.

Nauwelijks was hij terug op den steenweg, of eene Duitsche patrouille kwam achter hen aan en er werd tusschen de belgische achterhoede en de Duitschers geschoten, en zonder dat iemand werd gekwetst, vluchtten de Duitschers terug langs den boterberg naar hunne schuilplaats "de mierhoop" dicht bij Nieuwenhoven.

Twee soldaten, op wacht achtergelaten, nevens den hof der pastorij midden in het dorp, waren toegesneld op het hooren van het geweervuur en deze werden verplicht te vluchten langs den kant van Binderveld zonder hunne makkers te kunnen vervoegen vóór den avond.

Bij het haastig wegvlugten der Duitschers ontmoetten zij twee inwoners van Nieuwerkerken die eenen boom op hunne schouders droegen: bij het zien der Duitschers, die te paard aangerekend kwamen, lieten zij den boom op den weg neervallen, om met 3 à 4 kinderen die ze meetrokken te gaan schuilen onder de poort van het huis tegenover: daar de boom min of meer schuinsch over den weg gevallen was, aanzagen de Duitschers dat als "een versperring" en daarop schoten zij hunne revolvers af in de richting der poort met het noodlottig gevolg dat deze door de kleederen drong van twee kinderen en den genaamden Cuypers Jozef kwetste aan den knie: Cuypers werd dienzelfden dag nog verzorgd door de overste der E. Zusters – gediplommeerd ziekenoppaster – op verzoek van den heer Pastoor, die de wonde gezien had.

Behalve dit voorval, meende iedereen dat deze schermutzeling goed afgelopen was, wel waren er kogels gedrongen in de huizen, doch geen mensch was er getroffen.

't Was echter daarmee niet gedaan – tegen zes uren komen een dertigtal Duitschers het dorp ingevallen met revolvers en bijlen gewapend. Een enkele Hoofdman was te paard, een vijftiental namen een oogstkar met paard in beslag, dwongen den voerman met hen het dorp in te rijden terwijl de overige, huis vóór huis, binnendrongen, en al de mannen die ze ontmoetten moesten "mit – vorwärts, sie haben zwei mann getodt": en, waren de deuren gesloten, dan werden ze met bijlen opengestoten, de mannen werden met bijl of geweer gestoten en voortgestampt en zoo vooruit van huis tot huis tot aan de kerk daar klonk het "waar is de pfarer: hier woont de pastoor". Woest werd er geroepen "heraus pfarer".

De pastoor, die seffens vermoedde wat er op handen was, toen hij een dertigtal zijner parochianen gevangen zag, spoedde zich naar den Hauptmann, en zonder den woeste wolf den tijd te geven hem voort te stompen – stond hij daar voor dat vreemd soort tribunaal:

Spreken zie Duitsch – "Etwas" – verstehen zie francösisch "oui monsieur: zie haben zwei man getodt" - ??

De pastoor niets begrijpende van die beschuldiging en om zich te bezinnen vroeg: wel! Mannen van Nieuwerkerken, wat is daarvan? - Geen enkele gevangene die een woord sprak – daarop om die stilte te breken, zegt de pastoor: "ah", zegt hij, niet wetende of hetgeen hij ging zeggen van pas kwam, daar heeft een gids aan een civilist gezegd: houd mijn paard vast, dat ik dien (Duitsch) daar aflap op 800 meter – hij heeft geschoten, en de Duitsch is gevallen, voorover en achterover maar zij hebben hem meegenomen, "wat is dat een gids" – dat is ééne met een roode broek – oh! een vijand! – maar deze morgen heeft men ons den weg versperd met eenen boom – dat was uit schrik – Oh! Bij toeval! – ja – gij moet de wapenen inleveren ... Het proces was gewonnen. "Wij moeten eten hebben" riep een soldaat, en seffens werd hun eene herberg aangewezen, waar hun bier werd gegeven – zoveel zij wilden – zij namen de boter mee – al de chocolaad en den suiker uit den winkel – al het geld uit de laden – en toen ze uitkwamen vroeg hun de pastoor, "was het bier goed" – antwoordde een hunner: "zoo slecht als de menschen".

Toen trokken ze terug naar de bosschen, en alsof het te schoon was afgelopen; nu ze niets hadden kunnen verrichten, zij die gekomen waren om te doden en te branden – moest een hunner eenen dokter ofwel eenen dominee zeggen: "Gij weet wat in Visé gebeurd is dat waren ook Belgen... en als men die niet kon betrouwen mag men geen betrouwen – maar wij zullen hun manieren leeren" – en toen konden de gevangenen naar huis gaan wat ze met moeite geloofden: want elk hunner had zich aan veel erger verwacht. – Had de pastoor de zaak niet uitgemaakt en door zijn onverschrokkenheid die woestaards tot bedaardheid gebracht. – Want op dezelfde uur, en onder hetzelfde voorwendsel werden te Schaffen meer dan 100 menschen doodgeschoten en gansch het dorp in brand gestoken. Middelerwijl worden eenige wapenen ingeleverd bij den heer burgemeester en toen kwamen belgische paarden zonder ruiters in hollende vaart van de Keelstraat te Melveren afgereden – aldaar waren Duitschers met de gidsen in voeling geweest... de Belgen, die door de bosschen op Nieuwerkerkerken gevlucht waren, kwamen rond half zeven wederom in strijd met een 200tal Duitse wielrijders, - schrikkelijk was het om hooren – van beide kanten werd er geschoten tot de laatste kogel weg was en de avond ingevallen was – gelukkig! Want nu konden de ingeslotene belgen zich verschuilen bij de menschen van het gehucht Tichelrij, zonder gevaar voor beiden: er

bleef op het slagveld een Duitsch achter (men zegt dat ze de lijken van een klein hondertal mee namen). – De belgen lieten er twee slachtoffers: een waal Charles Brahy van Luik en Frans Leemans vlaming van Bonheiden beiden gidsen I.: een wachtmeester werd zwaar gewond door eenen kogel in den schouder die hem verder gansch zijnen rug openscheurde hij heette Ferdinand de Bueger van Brussel. Deze werd 's anderdaags door de Duitschers weggehaald en naar Luik vervoerd, waar hij verzorgd werd, en later mocht het hem gelukken in zijn huis terug te keeren met eenen gehavenden schouder. 's Anderendaags werden de drie lijken begraven, de belgen op gewijden grond en de Duitscher op den hoek, voor ongedoopten voorbehouden – daar men niet wist of hij katholiek was of niet. Er werd op de plaats waar de Belgen begraven liggen een houtwerk opgericht en eenige schone platen geplaatst, in wit marmer, benevens een houten kruis en eene marmeren plaat voor iedere der twee gesneuvelden – het geheel heeft een heel schoon uiterlijk met dit opschrift:

Hier rust Brahy van Luik naast Leemans van Bonheiden
 Een Vlaming en een Waal die in Augustus beiden
 Als Christen wapen broeders streden zij aan zij, -
 En vielen! – God! Hun heldenbloed mak' België vrij!

Dit zijn voor de parochie Nieuwerkerken de ergste oogenblikken van den ganschen oorlog geweest.

9. a) In de eerste dagen waren er meer menschen in de goddelijke diensten en ook meer communiën.

's Avonds gedurende de eerste maanden werd er goed gebeden in de kerk en op de uithoeken van straten en wijken, waar een kappelletje van O.L.Vr of eene Heilige geplaatst was tegen eenen boom of elders.

b) Nooit zijn de kerkelijke diensten verhinderd geweest gedurende den oorlog.

c) Wat er gebeurd is: bij begrafenissen werd er in de eerste tijden slechts eenmaal met de klokken geluid en bij de dood eenmaal. De processie van het H. Sakrament werd gehouden, doch slechts op het Kerkhof, rondom de kerk.

d) In het jaar	1914	waren er ongeveer	30.000	H. Communiën
	1915		34.000	
	1916		36.000	
	1917		41.400	
	1918		56.000	

Voor de parochie Nieuwerkerken die rond de 1.500 zielen telt. Voorzeker is deze tafel welsprekend.

e) Voor den oorlog was er reeds spraak geweest van de vergrooting der scholen – er was voor de jongens slechts een onderwijzer met bij de 90 jongens.

De Zustersschool bestond uit eene gemengde klas voor de twee eerste studiejaren en nog 2 andere klassen voor de volgende jaren. Ondanks de moeilijkheden die opgerezen waren vanwege de Gemeenteoverheid, die overhelde naar het oprichten eener gemeenteschool op het grondgebied van Gorssum, ondanks de stemming, van den gemeenteraad van Gorssum, en het stilzwijgend goedkeuren van den gemeenteraad van Nieuwerkerken, werd de aangenomene school der jongens met twee klassen vergroot, ondanks den oorlog in 1915-1916.

Ook in 1915 werden twee klassen bijgebouwd aan de vrije school der Zusters: zoodat de oorlog is geweest eene voorzienigheid voor de scholenkwestie van Nieuwerkerken.

Wij bezitten dus voor onze kinderen drie jongensklassen, drie meisjesklassen, eene bewaarschool en eene klas voor huishoudkunde of keukenschool.

f) De Zondagsschool of school voor volwassenen werd niet onderbroken.

Er bestonden onder den oorlog: keukenschool één jaar, schoolsoep en volkssoep drie jaren.

g) Drie werklieden leden veel door de ontvoering naar Duitschland hunne volledige herstelling blijft nog altijd uit.

h) Vanaf 20 December 1914 ontstond het Hulp en Voedingscomiteit, later het Werkloozenfonds – en de Volkssoep – zonder deze werken waren er vele mensen te beklagen geweest – immers de helft der bevolking was niet meer in staat in zijn onderhoud te voorzien, beroofd als ze waren van het werk dat zij gingen zoeken aan de kranten van Wavre, Huy en Charleroi, zwaar werk in de beeten en in den oogst, dat hun ongeveer 700 fr. per jaar opbracht en dit met ruim honderd man was een 70.000 fr. verlies per jaar

i) Een jongeling die in het begin van den oorlog de brieven smokkelde werd eenige dagen gevangen gehouden.

Een boerenzoon werd tot verschillende maanden gevangenis veroordeeld tengevolge van herhaalde geldboeten om onvoldoende? Boterleerling; doch werd door bepleiting van ongegronde opname van vee vrijgelaten. Eene vrouw A. S. werd veroordeeld tot negen maand gevang omdat zij eene Duitsche gendarm, die haar bestolen had, durfde aanklagen, doch kwam er van af met vier maanden.

10. De Eerw. Heer Clysters was hulp priester alhier, voor zaterdags en zondags, en tevens professor van 't Seminarie te St. Truiden (hij geeft nu Philosophie) werd opgeroepen als ziekenverzorger, bij het begin van den oorlog. – Hij is teruggekeerd met het oorlogskruis vereerd. – Hij wordt nu vervangen door eenen Minderbroeder van St. Truiden.

Nieuwerkerken telt 34 soldaten waaronder vijf vrijwilligers.

August Bonneux alleen sneuvelde te Luik den 6. Augustus 1914, hij laat eene weduwe met vier kinderen achter.

Gorssum Schelfheide ook parochie Nieuwerkerken telt er 19. soldaten, één Joris Jozef sneuvelde te Haecht (Wespelaar) jongman den 12 Sept 1914. en Ceuleers Jozef overleed in 't Hospitaal van Schaarbeek, jongman.

De geboorten binnen de oorlog

1915	39
1916	50
1917	36
1918	39
	164

De sterfgevallen binnen den oorlog

1915	10
1916	24
1917	15
1918	43
	92

Aanwinst 70. totaal der bevolking 1.508.

11. De pastorie en de kelder (Calorifère) der kerk werden eens doorzocht op een naamloos schrijven door vier Duitschers en een belg (controleur).

12. De klokken werden ondanks de weigering van den pastoor door twee Duitsche soldaten en een officier opgenomen.

13 [en] 14. Men gaat een gedenkteeken oprichten voor de drie gesneuvelde soldaten der parochie.

J. Franssen, pastoor Nieuwerkerken.

(1) Toegevoegd tussen de regels.

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

www.heemkunde-nieuwerkerken.be

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
6de Jaargang – November-December 2010

Redactie- en coördinatieadres:

Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken

Lay-out: Valère Grauwels

OUDE GEBOUWEN IN WIJER – Deel 7

In de Atlas der Buurtwegen van 1841 staat voor Weg nr. 5 de benaming "Weg naar Kouden Steen (118) naar de Kerk", tegenwoordig de Schansstraat genoemd.

Dit wil zeggen dat voor 1885 de Schansstraat slechts liep van aan de Grotestraat tot aan de Kapel. Vanaf daar tot aan de grens met Nieuwerkerken heette de straat "Verlorestraat" (weg nr. 2). De "Verlorestraat" begon aan de grens met Schakkebroek, en liep tot "Terheide" aan Tichelrij.

Het huis van Emiel Huybrechts (Mil van Jèn), dat een winkel en een molen bevatte, stond er toen nog niet. Na 1885 en tot heden loopt de Schansstraat nu verder tot aan Tegelij; de Verlaerstraat, die achter de kapel begint, loopt door tot aan Schakkebroek.

Er woonden bij de volkstelling van 1790 in de korte Schansstraat maar 6 gezinnen. Deze waren de families Dendas (6 personen), Dendas (3), Caerlens (5), Peeters (3) en Bartholomevis (3 personen). Het zesde gezin kan op de Schans zelf gewoond hebben of in één van de twee huizen die in 1841 verdwenen waren en dus niet meer op de kaart voorkwamen. Eén huis stond naast het huidige Schanskappelleke, en het andere op de plaats waar nu André Vanstraelen woont. Op 3 huizen en hun bewoners wordt in deze en volgende aflevering dieper ingegaan.

Het Pannengoed

Hiernavolgend wordt "het Pannengoed" nader toegelicht. Het bevindt zich op de bijgevoegde kaart tussen de percelen 43 en 42 en is ter verduidelijking omcirkeld. Nu is het zo dat op de toenmalige kaarten van de bewuste atlas alleen de huizen en percelen gelegen aan de weg genummerd zijn; de huizen en percelen die niet aan de wegen grensden evenwel niet. Daarom heeft "het Pannengoed" op de kaart geen perceelcijfer. Het ligt zowat 100 meters af van de Schansstraat. Het perceel nr. 43, dat toch een redelijke oppervlakte heeft, was in 1842 eigendom van de familie Bartholomevis Joannes-Arnoldus (°Wijer 1805 +1866), gehuwd met Velaers Anna-Maria.

In 1869 en 1875 wordt het goed met bijbehorende gronden (nr.43) verdeeld onder de erfgenamen, en in 1876 verkocht aan de familie Knuts-Vanbergen uit Diepenbeek. De kinderen Bartholomevis verhuizen door huwelijk en andere redenen naar Schakkebroek en Stevoort. Na Knuts-Vanbergen en Renaers-Vanbergen komt Joannes-Franciscus Vanbergen-Hermans in 1895 vanuit Schakkebroek op de boerderij wonen. Het is uit dit gezin dat Desiré Vanbergen in 1884 in Herk-de-Stad geboren wordt. Hij huwt later met Leonie Bourignon, een dochter van de boer van Terheide.

Een andere bekende uit dit gezin was Vital (°1888) Vanbergen die later de busmaatschappij "De Zwaluw" in Herk-de-Stad uitbaatte.

De huidige kapel van de Koude Steen draagt boven de deur het jaartal 1938. Vermoedelijk is de ingemetselde steen met een kruisbeeld als afbeelding een overblijfsel van een vroegere kapel.

In deze kleine kapel met hoektorentje en oproepklokje wordt traditioneel in de meimaand s'avonds O.L. Vrouw vereerd. Achter haar beeld troont een houten Kristus op de Koude Steen, een man van smarten, gekroond en met een paarsen stoffen mantel omhangen.

PANNENGOED, SCHANSSTRAAT

Zo zou het Pannengoed er voorheen uitgezien hebben.....

De verdwenen hoeve Het Pannengoed, naar een schilderij van de Truiense schilder Jef Deracourt.

Weduwnaar Joannes-Franciscus Vanbergen sterft in 1906; zijn kinderen zwerven uit naar andere gemeenten. Nadien komt de familie Pieter-Jan Vandersmissen-Marie-Emilie Haven op de boerderij wonen. Bekend waren hun kinderen Lisa, gehuwd met Emile Buekers, Trees, gehuwd met Edmond Vantilt (de schrijnwerker), en Emiel die op de Grotestraat woonde waar nu Gerda Schiffeleers woont. Tijdens het verblijf van deze familie is de boerderij zwaar beschadigd door blikseminslag, en daarna zoals te zien op bijgaande foto heropgebouwd.

Volgens de gegevens van het kadaster koopt het echtpaar Bernard Schreurs (Schruers)-Appolonia Raskin het goed in 1919. Vanaf dan blijft de boerderij eigendom van deze familie, met als laatste eigenaar het echtpaar Cyrille Schreurs-Irma Vanbergen. Deze laatste was op haar beurt weer familie (nicht) van één van de vorige eigenaars n.l. Franciscus Vanbergen.

De mooie afbeelding van de winning werd mij bezorgd door Magda Vantilt. Het is een foto van een schilderij, gemaakt door de amateurschilder Jef Deracourt uit Sint-Truiden, op basis van een pentekening van het echtpaar Willy Thijs-Renilda Schreurs.

Dat deze boerderij "Het Pannengoed" heette – gelegen tussen de Schansstraat en de Opperstraat - is mogelijk te verklaren verwijzend naar dezelfde kadastrale benaming (zie de perceelnummers verderop in deze bijdrage). Vast staat ook dat er vroeger een pannembakkerij lag in dit kadastrale gebied; de kadastrale benaming "Pannengoed" evenals deze van de boerderij zijn mogelijk hieraan te linken.

Het woonhuis met de stallen is nu afgebroken en vervangen door een modern woonhuis dat vanaf de straat nog nauwelijks te zien is (huisnummer 89); architect M. Geerkens is de bouwer-eigenaar.

Langs deze weg wil ik iedereen danken voor de nuttige inlichtingen die mij toelieten deze bijdrage te schrijven. Eventuele op- en/of aanmerkingen worden steeds in dank aanvaard.

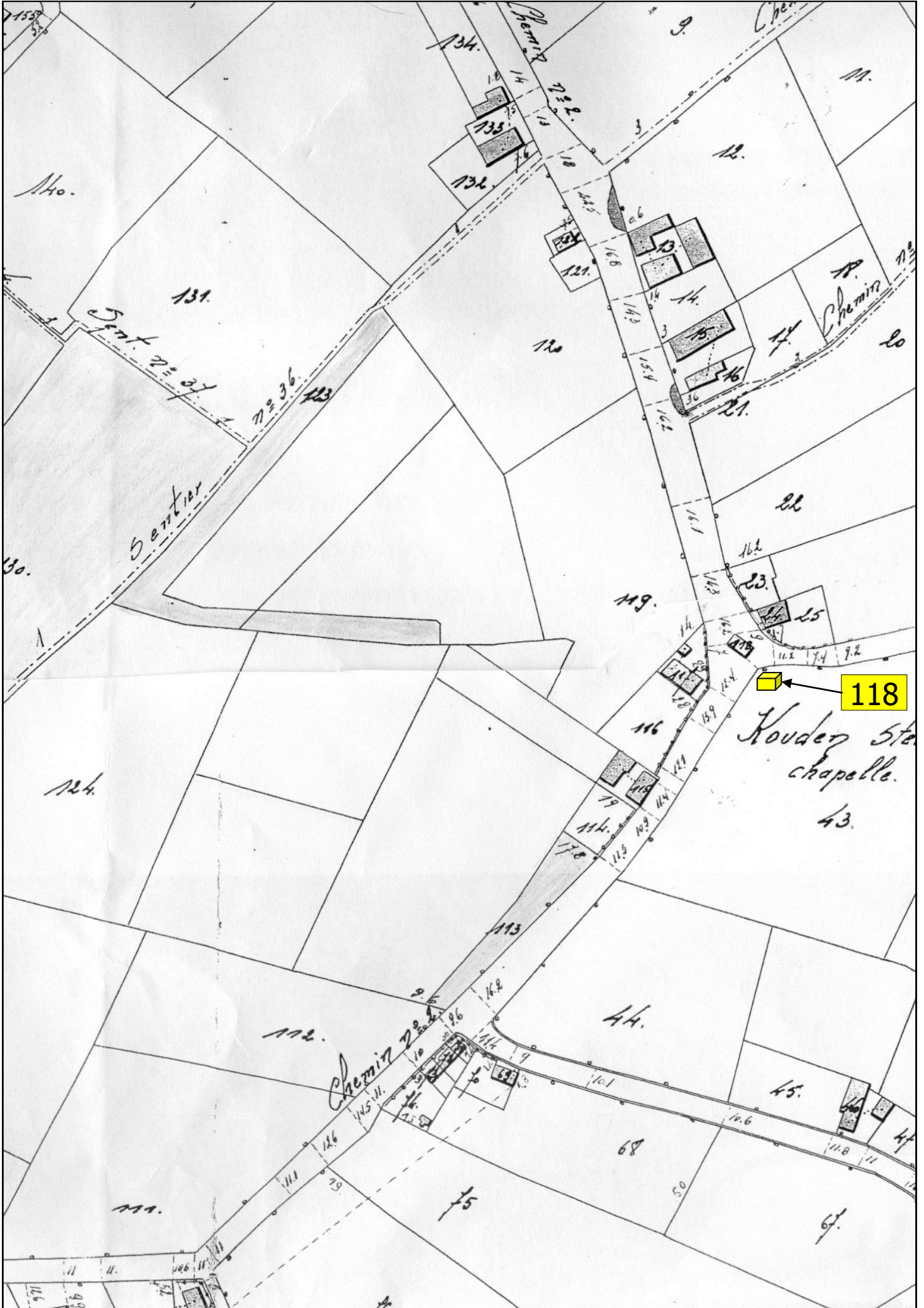
Verklaring van de gegevens op bijgevoegde kaart

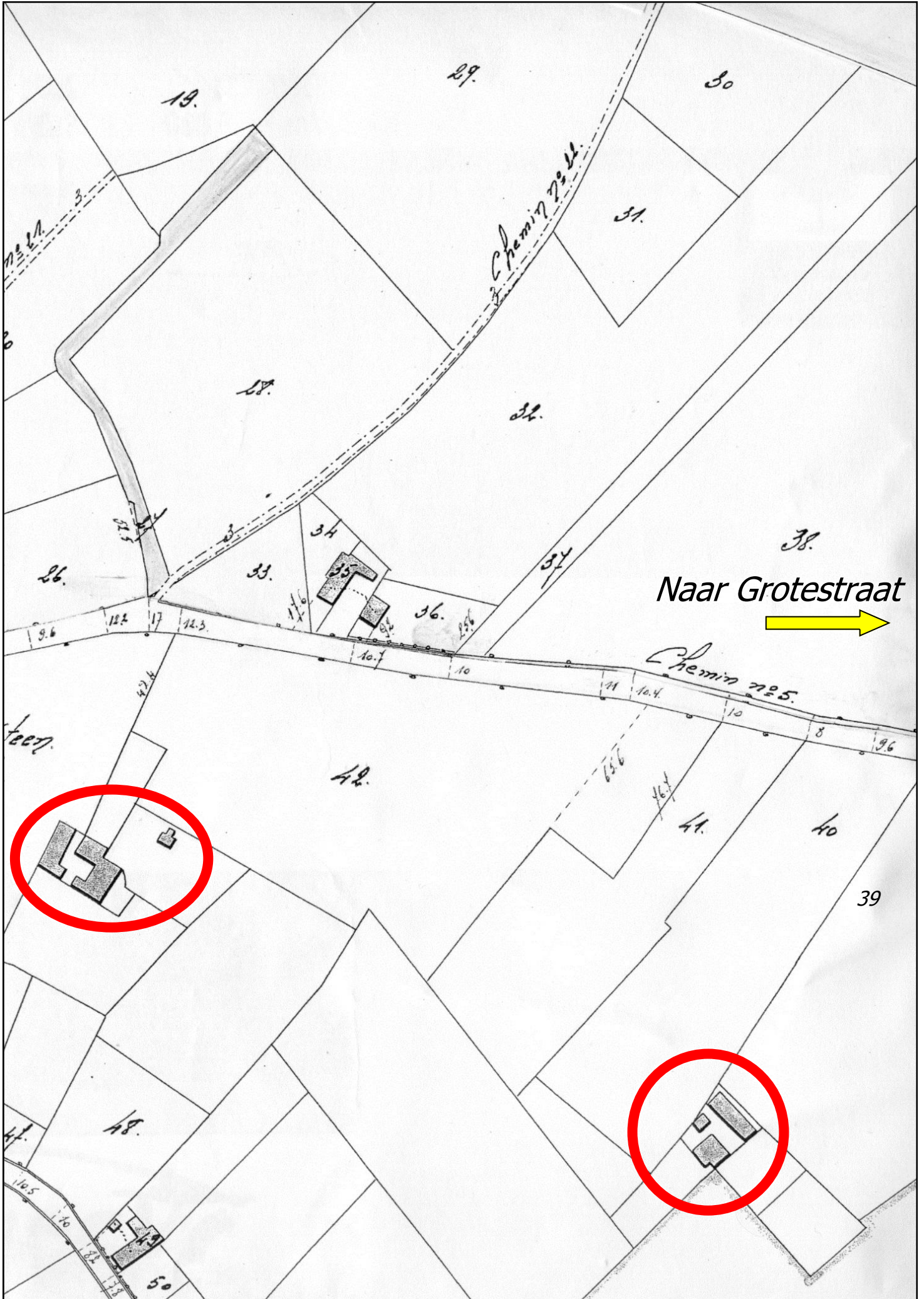
Langs de Schansstraat, weg nr. 5 (chemin nr. 5) zijn er in 1841 volgende eigenaars:

- 43: Bartholomevis Joannes-Arnold, landbouwer in Wijer,
- 42: de weduwe de Heusch Nicolas-Joseph, rentenier uit Vliermaalroot,
- 41: Hardeques Nicolas, rentenier uit Sint-Truiden, landbouwgrond,
- 40 de weduwe Hendrix Mathias, landbouwer in Wijer, landbouwgrond,
- 39: Kerkfabriek van Wijer.

Op deze grond worden later de meisjesschool en het schoolhuis (klooster) gebouwd. **De blokjes-tekening** die een gebouw voorstellen worden later eigendom van de jonkman en schepen Désiré Senden. Het gebouw was gelegen achter het huidige voetbalveld van Wijer, redelijk ver van de Schansstraat. Begin van Wereldoorlog II werd dit oud en versleten gebouw afgebroken.

Al deze percelen worden op de kadastrale leggers "Pannengoed" genoemd.

- 37: de weduwe de Heusch, weide,
- 38: de weduwe de Heusch, landbouwgrond.
Naar rechts op de kaart (richting van de pijl) waren alle gronden eigendom van rentenier de Heusch; zij grensden aan de Schansstraat en de Grotestraat en waren onbebouwd. Dit samen met de ganse linkerkant van de Grotestraat tot aan de weg naar Stevoort (zie de kaarten in vorige bijdragen). In de jaren '50 was het perceel nr. 38 (en 37) een weide, die "de vetweide" werd genoemd. Zij was toen verhuurd aan Edmond Copis en zonen. In 1956 werden hier twee steenovens opgericht nodig voor de bakstenen bij de vergroting van de kerk met twee zijbeuken. Vanaf begin 1950 werd ook begonnen met de verkaveling van deze percelen, en is er de bebouwing gestart (zie de brochure "De schans van Wijer").
- 30 tot en met 36: waren eigendom van Dendas Joannes, landbouwer te Wijer; hierop kom ik terug in een volgende bijdrage.
- 27 en 28: Bartholomevis Arnold, landbouwer te Wijer, bos en landbouwgrond,
- 8 tot en met 25: worden later besproken gezien zij in de omgeving van de Verlaerstraat liggen.
- 118: is de Kapel van de Kouden Steen, en eigendom van de Kerkfabriek van Wijer.
- 44, 45, 46, 47, 48 en 49: liggen tegen de Opperstraat en behoren eveneens tot de omschrijving en benaming "Pannengoed", zo ook de percelen 50 tot 60 die niet op deze kaart staan, en die in een latere bijdrage bij bespreking van enkele huizen en/of families aan bod komen. Alle andere percelen worden eveneens op latere datum besproken.

Op deze kaart is nog de "trage weg nr. 22 (chemin nr. 22) te zien. Deze heette "Weg van de Koude Steen naar Mollings-resch", of "Mollings-reschsteeg".

Molling was eigenaar en boer in de Verlaerstraat (nrs. 12,13 en 14), en een "resch" betekent eigenlijk "grasland" in het dialect.

Deze weg is nu verhard in beton, met bebouwing in het begin, en hij loopt verder als een "ruilverkavelingsweg" tot aan de Grotestraat langs de voormalige hoeve van Guillaume Haesevoets-Geladi.

Denis Heusdens

VERKOOP VAN HET KASTEEL VAN WIJER IN 1857

Als bijlage wordt hier een krantenaankondiging gepubliceerd omtrent de notariële openbare verkoop op 8 juni 1857 van het kasteel van Wijer.

Dit document is interessant omdat het een goed idee geeft van het toenmalige omvangrijke bezit van deze "Vrijheerlijkheid-Baronny" van niet minder dan 185 hectaren aan gebouwen, landerijen en weilanden gelegen in Wijer, Kozen, Stevoort, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Wellen en Spalbeek.

Korte opsomming van de opeenvolgende eigenaars nà de Franse Revolutie

Baronnes Jeanne-Josephine-Antoinette de Cartier van Afferden was gehuwd met François de Heyster van Venlo; zij verbleven echter in Dusseldorf. Zij erfde in 1793 van haar ouders als laatste van een oude adellijke familie van voor de Franse Revolutie.

De familie van Afferden bezat het kasteeldomein reeds in 1647. Zij verwierf dit van Baron Hendrik de Wassenaer, een Landkommandeur van Alden Biezen.. Het bezit hoorde toe aan Alden Biezen toen Baron Godfried de Bocholz het in 1688 had overgenomen van de familie de Kerckhem, die op haar beurt reeds in 1468 eigenaar van deze "vrijheerlijkheid" was.

In 1857 verkocht een van de zonen de Heyster het domein aan Henri de Diest, die het op zijn beurt in 1880 verkocht aan Jules Jacquelart.

De Truiense notaris Jozef Willems werd in 1911 de volgende eigenaar. Hij betaalde toen 500.000 Bfr. voor nog slechts 100 van het vroegere 185 hectaren groot bezit. Hij verkocht ook geleidelijk gronden en gebouwen.

Zijn kinderloze dochter Mariette Willems erfde het kasteelgebouw in 1929. Haar zus werd eigenaar van de kasteelhoeve met gronden die zij in meerdere fazen verkocht aan de familie Kumpen.

Guy Willems, de zoon van de broer van Mariette Willems erfde alleen nog het kasteel, dat hij op zijn beurt in 1995 verkocht aan de aannemer Vanhees.

Nog méér gegevens omtrent alle eigenaars van "het Kasteel van Wijer" zijn te vinden in de gelijknamige brochure die Jef Bonneux schreef in december 1995.

Denis Heusdens beschreef in ons infoblad jg. 6, jan-febr. 2010 "Jules Jacquelart-De kleurrijke kasteelheer van Wijer"

Beide publicatie zijn nog verkrijgbaar bij Heemkunde Nieuwerkerken.

L.R.

STUDIE VAN DE NOTARISSEN
Delgeur en Vanham, te St-Truyen.

OPENBARE VERKOOP
 VAN EEN GROOT ONBELAST

PATRIMONIEEL GOED,

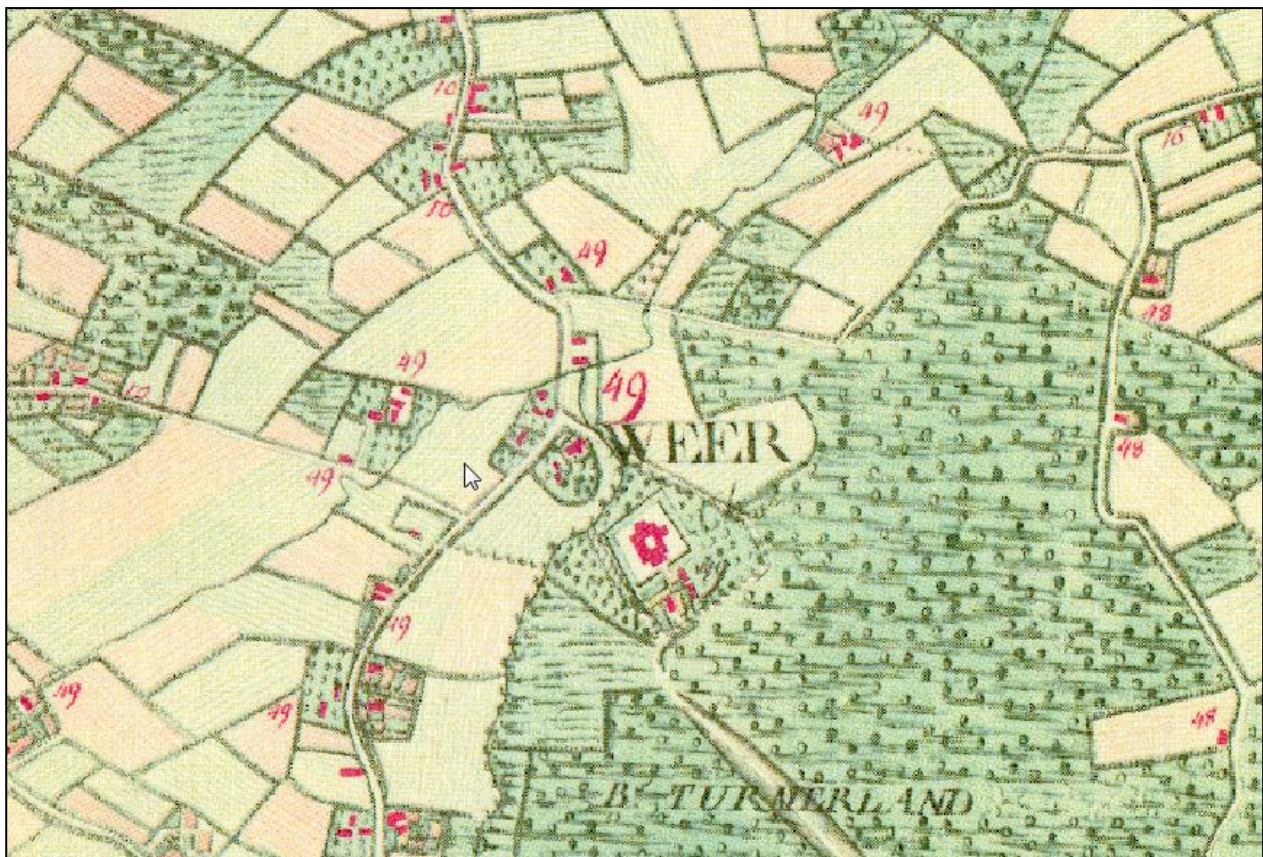
*uitmakende de Vryheerlykheid (Baronny) van Weyer
 en Cosen, gelegen in het arrondissement Hasselt, provincie
 Limburg (België), en van*

EENE ERFPRENT

van 126 fr. 28 c., bepant op de Elstermolen
 te Stevoort.

Dynsdag, 9 JUNIUS 1857, om half elf 's morgens, in
 het Hotel genaemd den *Wildenman*, te St-Truiden, zal
 de heer DE HEYSTER, van Dusseldorf, wegens familie
 aangelegenheden, door het ministerie van de notarissen
 DELGEUR en VANHAM, residerende te Sint-Truiden, ten
 koop stellen :

**HET GOED WEZENDE VOORDEZEN DE
 VRYHEERLYKHEID VAN WEYER EN COSEN,**

Ferrariskaart Wijer (1771-1778)